www.nanafghan.com

دنغمو په باغ کې

د پير محمد کاروان شعر او شاعري

لطيف بهاند

۱۳۸۷

(شننه او سپړنه)

www.samsoor.com

WWW.SAMSOOR.COM

د اژدهـــا پر ژامه ژوند تېروو
د شېــبو زهر څه په خوند تېروو
زړونه مو رنګ لکه مانۍ د کابل
عمر په تمـــه د اوربــند تېروو
لکه طوطیان وهو پنجرې په وزر
د آزادۍ په مینه بـند تـــېروو

۲۲۲-چنار خبرې کوي

منتظر ستا دګفتار دی شیدا بزم
چې بل امر شیدا نه کا بې قلقله

کاظم خان شیدا

زه داسې تصور کوم چې شعر د طبیعت د سندریزو انګازو پژواک دی.هغه لمسوونکی، خوځوونکی او پارونکی پژواک چې د طبیعت د اضدادو د دایمي اخ وډب د پایلې، د خوږې پایلې نه زېږي.د غه پژواک هرڅوک احساسولی او اوریدلی نه شي.د دغه پژواک اوریدل داسې یو احساس ته اړتیا لري چې تر نه بیانیدونکې کچې پورې هغه احساس کړي او هغه وا وریدلای شي.

د روسیې یو شعر پېژندونکی، ویکتور رشکولوفسکي، شعر د تورو او کلماتو پاڅون او او بنتون ګڼلای دی.

د پیرمحمد کاروان د شعر تر لوستلو دهر ځیرک لوستونکي د ېته پام ور اوړي چې دغه شاعر د الهام د ځان ورکې دنیاګۍ له لارې د خپلې ژبې د ښکلا یزې پانګې او دهغې د رازونو د راسپړلو هڅه کړې ده.نو ځکه هغه ته د کاظم خان شیدا دا وینا پر ځای ګڼو او وایو:

لطیف بهاند

انتظار ستا د گفتار سخن فهمان دي
خاموش مه اوسه شیدا شرین سخنه
-شیدا

داسې برېښي چې کاروان ددې سخنفهمانو وینا اوري او دخپلې نازکخیالۍ په برکت او ملګرتیا وایي چې:

کاروانـــــه دخبرو له بیابانه کوچ په کار دی
را درومه چې دمستو سندرمارو منځ کې کېنو

زه خپله چې د کاروان شعر لولم،بیاهم ماته دشعر او شعری کوډو په اړه دکاظم خان شیدا له ویناوو نه یوه وینا رایادېږي چې وایي:

چې تسخیر د پریزاد کا په خبرو
د شیدا فکر کم نه دی تر افسونه

-شیدا

د کاروان شعر په غزلو کې غزل دی.هغه په شعر کې شعر لیکي.هغه خپله غزل دی.دی خپله پوښتنه کوي: ته یوه یې چې دا څنګه شو کاروان غزل غزل؟
ځواب دادی:
مست دې کړم،درود دې کړم،سرود دې کړم
عشقـــــه زه ګـــونګی وم غزلبول دې کړم
دهغه د شعر انګازې او سندریز ترنم کولای شي په هر غره او کمره کې،په هره دره،دښته او شیله کې او دانسانی روح په هره کرونده کې،دنغمو زړي

وکړي.هغه نغمې چې انساني روح تسل کړي،هغه ونازوي او آرام او یا یې ولمسوي.

دکاروان خیال،ددغه خیال نه زېږنده شعر،هغه باریکي لري چې د پښتو دپخوانی او ننني شعر ټول دهغه منت داره کېږي.

خبره به رالنډه کړو او دا پوښتنه به وکړو چې په خپله دکاروان لپاره شعرڅه معنی لري؟

دکاروان لپاره شعر

روح مې لوی ګړنګ دی دنغمو له ازانګو نه ډک
ښایی کوم غیبي لوی سندرمار ته مخامخ یمه

تر هرڅه دمخه شعر د کاروان لپاره مینه ده.دی شعر د معشوقې په نامه یادوی او وایي:

ته معشوقه هم لرې؟ !
ووایه نوم یې څه دی؟ !
ماوې زما معشوقه شعر نومېږي
دمور له مینې آن د خدای ترپولې
ورسره مینه کوم
آسمانه ته ووایه
داسې عاشقه معشوقه به هم وي؟
چې لکه شعر خوږه وي
د مور له مینې
آن د خدای تر پولې
راسره مینه وکړي.

لطیف بهاند

www.samsoor.com

هغه په ځان باور لري،هغه په ډېرې اسانۍ سره ،ډېر کيفيتونه د تورو او کلماتو په زور شاعرانه کوي.

دی په خپله ليکي:

((زموږ د شاتو مچېو به له ټولو نه ښه شات د کوکنارو له ګلونو جوړول.شاعر د شاتو د مچېو په شان له يوې لويې بدرنګۍ نه هم د ښکلا ذرې راټولولی شي.دکوکنارو په همدې يوه بوټي کې شات هم شته،خو چې د شاتو د مچېو په لاس ورشي.دواهم شته چې د يوه لوی طبيب په لاس ورشي.همدا بوټی مرګونې شېبې هم لري چې د پېښور د چمنونو تر ونو لاندې ډېر پودريان ورسره لاس او ګريوان دي.))۱-کاوران،پيرمحمد ،چنار خبرې کوي،د سريزې لومړي مخ.

د کلمو شعري کول او يا دا چې ځيني پوهان کلمې شعري او ځينې شعري نه ګڼي،زما خپل نظر دادی چې ټولې کلمې شعري توان لري،دا د شاعر واک او تخيل پورې اړه لري،چې هغه څنګه سره اميل کوي او هغو ته څنګه خپلمنځي اړيکي ور ببښي او علت يې هم دادي چې هغه ښکلا سره همږبی دی:

خدای چې راکړه برخه د ښار ياره مه کړه رخه
خوار غريـــب او ښبه يم له ښکلا سره غړېږم

ايراني مشر پوهان ، شيمسا ليکي

په هره ژبه کې شعري کلمې خپل ځانګړي تاريخ او برخليک لري...د انګليس د اتلسمې پېړۍ په اويايمو کلونو کې ورځنيوخبرو او شعري کلموتر منځ توپير خورا زيات و.توماس ګري نومی پوهان هم يادونه کړې او ليکلي يې دي:ورځنۍ ژبه هېڅکله د شعر ژبه نه ده.هغه عقيده لرله چې يوازې د ولسي ژبې يو نيم لغات کولای شي،شعري ژبې ته لاره پيدا کړي.پوپ، نومي شعر پېژندونکي چې ددغه اند خورا لوی تند لاری دی ،ليکلي دي:

د يوې قصيدې لغتونه بايد د يوه شپانه له سندرې نه ډېر توپير ولري.))

که څه هم په پښتو ادب کې دغه ستونزه کله ليدل شوې او ليدل شوې نه ده،خو دلته مود هغې يادونه ځکه وکړه چې کاروان ددې ټولو پاسنيو خبرو او دلايلو سره سره په خورا

www.samsoor.com

ښکلي او ښه ډول هره کله او ورځینۍ خبرې شاعرانه کوی او د شعر په ډولۍ کې کله ترې د غزل ناوې، کله د ویاړ قصیدې او کله هم هسې د ویر ټوټې جوړوي، وبه ګور چې د پاریس او بدخشان توري دلته څنګه کارول شوی دي:

د وطن پېغلې مې په غاړه وړي د اوښکو امیل
د پاریس پېغـــــلو ته غمي له بدخشانه رسي

خوشالخان خو شعر کله حیض الرجال، کله د خدای له خوا دده پر غاړه ایښودل شوي پور او یا

طبیعت مې عطایي نه د تحصیل دی
که خبـــریــم د امــلا په استعمال

او یا

د الهام غوندې خبروي چې را درومي
چې زمــــا پــه زړه نزول کا لا یزال

حمید بابا بیا هغه دیار دشونډو خوند بولي او وایي:

که یې لب د شکر زبېښلي نه دي
د حمید زبان په څه شه شکرریز

او یا خو هغه دفکر توره ګڼي او داسې یې انځوروي:
اوس دفکر توره واچـــوه حمـــیده !
چې دې نه شته په پښتو کې اوس حریف

خو پیر محمد لکه د خپل د شعر د ډېرو خیالزه خیالو په شان د شعر د معنی او په ده د دغه نعمت د نزول په اړه خورا زیات خیالونه لري چې یو څو بېلګې به یې را واخلو.

لطیف بهاند

www.samsoor.com

تر هر څه د مخه خو پیر محمد شعر د خدای پېرزو ګڼي او وايي:

خدای مې ناست په زړه کې دی، باران په ګلو ځي راځي
ټول ټپه ټپه یم، یکه زار تـه مخامخ یمه

روح مې لوی ګړنګ دی، د نغمو له ازانګو نـه ډک
ښايي کوم غیبي لوی سندرمار ته مخامخ یمه

د خدای لـه ترنم ځنې مو غېږې ډکولې
نغمې مو ښکلولې په غزل کې سره ناست وو

او یا داچې:

ښکارې په زړه کې مې سندرې کړې
د غزلونو له مولا راغلې

کله کله دی شعر د مینې او الهام او هغه د تخیلي زېږنده او کله خو بیا دی هم یا نه پوهېږي او یا تجاهل عارف کوي او لیکي:

ووایه کاروانه موکل د کوم یو راګ یمه؟

خو بل ځای بیا د الهام د ښاپېرو په پېرزوینه کې خورا پټ رازونه په خورا اسانۍ سره په شعر بدلوي

بس د زړه په مراندو څو ملا ماتي لغات وتړه

ګرانه شاعری څه ده؟ اسان غوندې هنر دی

کله بیا د انساني هستۍ پراخ ډګر ته، د ټولو ښکلاوو اصلي ادکې ته ،فطرت ته د درناوي سر ټیټوي او د خپل شعر ادې یې ګڼي او وايي:

www.samsoor.com

چې پټې راته ساتي همیشه د نغمو غوټې
کاروانه مهربانه ده پر مــــا د فطرت مور

هغه په همدې باور کې په شاعرانه اسانۍ د بلبلانو او د ئنگلونو جادوگر سره د زړه تر خوالې وروسته ،هغوی او نور هر څه د عاطفې په نري تار تړي او له هغو نه گنهگارې نغمې جوړوي:

د کاروان د شعر او الهام یوه بله سرچینه ئنگل دی، ونې دي او نښترونه.شین ئنگل،تور ئنگل،د کلي ئنگل،د غرونو ئنگل،د مینې ئنگل ،گڼ ئنگل او دده د چاپېریال ئنگل.ان دا چې ئنگل ده ته یو لیک لیکي او لیک ده ته وایي:

درته کــــافرې تـــرانــــې لـــرمه
راشه یو ځوېې مسلـــمانې خوکړه
خیر دی یو څو به ملـــکې شی درته
ځینې یې وینځې، غلامانې خو کړه

راشه پخلا شــــــه مـــــروره اشنا
چوپو بلبـــــلو تـــه سنــــدرې راوړه
د پـــــرښو پرښو پنجـــرې ماتوه
بندې طوطیانو ته شــــکرې راوړه

درتـــــه بــــــه راولــــم شاعره اروا
د ورک ارم د ښاپـــــیرۍ پــــه بڼه
درته د لمر زرین تارونه اوبــــــم
بس د سندرو د کېږدۍ په بـــــڼه

د ښکلا د اسې جزیـــرې در ښــــیم
چې د شاعر سړي په خیال کې نشته
ستا د یوې ټېپې په زړې کــــې شته

لطیف بهاند

www.samsoor.com

د نورو ژبو په جـــــوال کې نشته

راشه د شپې، راشه شاعر به دې کړم
په شنو اوبو کې رانه ستوري ګرځي
دوی پر زرين مازديګـــر لوړه کړې
چې ټول به ستا د غزل تــوري ګرځي

کاروان، هم د يو زيات شمېر نورو شاعرانو په څېر له ځمکنيو انساني ښکلا نه ځان ژغورلی نه شي.د ښکلا زور يې دې ته اړ باسي چې په هغې ايمان راوړلو ته ګونډه شي او له خپلو ټولو اسماني الهامو سره سره د نجونو په دعاګانو کې خپل ټول توان وګوري:

چې ترانو راپسې درستو اقتدا کـــړې ده
ماته د کلي د ګودر نجونو دعا کـــړې ده
خود به لفظونو ته د سرو زرو اوبه ورکوم
ما پيروي ستا دلاسونو دکيميا کــړې ده

کاروان خو يو نيم وار د خپل شعر ليکل خورا اسانه ګڼي او دخپل شعر د الهام د سرچينو داسې يادونه کوي:

په وينښه وينم، لکه خوب ښـــا پېرۍ
په ماېې زېرې د غـــــزل کــړی دی
د چا اواز لکه د شــاتـــو خـوږو
خدايږو په ما خو يې څه چل کړی دی
وې:ته خبرې کوه چــــوپ يې ولې ؟
کاروانه !چېرې دې مـــزل کړی دی؟

په ټولي،ډول د شعر لومړۍ ځانګړتيا لمسون دی.زياتره پوهان دهغه دوهمه ځانګړتيا احساس او دريېمه هغه يې اغيز يادوي.

لطيف بهاند

کاروان د احساس له پلوه داسې پانگمن دی،لکه د خپلې سیمې له ونو نه ډک غرونه،لکه په دې غرونو کې د ناسپړشویو لعلونو زېرمې،دی دشعر لیکلو لپاره څه نه د موضوع لټولو ،نه دقافیې امیل کولو ،نه د ردیف ردیفولو او دتخیل خیال پسې منډو ته اړتیا لري،دا ځکه چې ده سره هر څه په گوگل کې دي

چې بادشاه به یې دشعر سلام ته راشـــي
دکاروان په زړه کې داسې سندر مار دی

شعر،سندره،ټپه،یکه زار،سرود،سرودونه،نارې ،ترانه، څپه، سندرې ...او نور ډېرې دې ته ورته کلیمې او ترکیبونه چې کاروان یې دشعر دمعنی دشعر په معنی او دشعر لپاره کاروي.

تر کاروانه مخکې او لا تراوسه وروسته په پښتو ادب کې هېڅچا د شعر،غزل،سندرې،ترانې،څپې .یکه زار او ځینې نور ددې معنی د ځرگندولو کلمات په داسې رنگینې توگه نه یاد کړي او نه یې انځور کړي دي.

دکاروان د همدې لړۍ په دوام او دغو کلمو ته په پاملرنې سره ده چې هغه د خپلو شعرونو، غزلو ،ترانو او څپو نه هېرېدونکي جونگ ((چنار خبرې کوی))داسې ډالۍ کوی:

((دسېلابونو دڅپو ژبې ته !
د ملالیو د ټـــــپو ژبې ته !

د چنار خبرې کوي،شعري جونگ چې د غزلو،قصیدو،دوایزو او نورو شعري ډولونو نه جوړ شوی دی،د((یکه زار)۰ په نامه یوه شعر نه پیلېږي.

هغه یوازې په همدې یوه غزل کې دوه ځله د ټپې کلمه،یویو وار دنغمې،سندرمار،تار،ستار او موکل کلمات راوړي دي.ددې ټولو کلمو راوړل د شعر،د غزل او د ترانو بیان کوي.

یا یوازې په یوه غزله کې د سندرې،سندرمار،د سندرو،د سندرو دکاروان،د غزل،د لنډۍ، د زار زار،شاعر،شاعرۍ،خبرې او قصیدې د کلماتو کارونه ددې معنی لری چې زموږ شاعر څومره د دې تورو لېوال او څومره د زړه له کومې په دې خبرو ،په دې لاره،په دې فن او په دې مینې.مین دی، دی پخپله وایي:

لطیف بهاند

www.samsoor.com

کړه ولجه یې قصیدې به درته وایي
لـــــه باګرامه د سندرو ځی کاروان

که کتاب ،د سپلابونو دڅپو ژبې ته !د ملالیو د ټپو ژبې ته !ډالۍ کېږي،خو شاعر،شاعرۍ،سندرو او ترانو سره مینې دې ته اړ کړي دی چې ددې او نور شعري جونګونو ځینې شعرونو ته داسې نوموونه خوښ کړي:

یکه زار،شاعرې اروا ته،سروش ته،د غزل د بېړۍ نوح ته،د شعر د اسمان یوې پروین ته،توري او لفظونه،د کابل زخمي سندره،شینکی طوطي،د شاعر د خوب مړی،زما مین تخیل،شاعرانه اروا وې،د خدای د غزل اورېدونکی،خدای ښامار بېرته شاعر کړ، د درد غزل،په هنداره کې تصویر،د شعرونو سیمرغ،شاعر ته لیک دځنګل،یو شاعر وژنمه یوقتل کوم،په ټپو یې ژبې واکړئ،د ځنګل د لیک ځواب،لېونیه سندرماره،اروا ښاد اسحق ننګیال ته !.

په دې شعرونو کې،په دې ترانو کې اوپه دې ټپو کې کاروان په لسګونې وارې،دشعر،داحساس،دعاطفې،دبیت،دالهام،دټپې،دترانې او قافیې ...خبرې،سپړنې او انځورنې کوي.

هغه په دې شعرونو کې د غزلونه،قصیدو نه او سندرونه،د خیال او ښتینو رنګینو سمندرونونه،د تخیل مرغلرې راباسې.

هغه په دې شعرونو کې د غزلونه،قصیدونه او سندرونه وېرنې او ستاینې راباسي.

هغه په دې شعرونو کې د غزلونه،قصیدونه او سندرونه،د الهام او ژور خیال په مرسته،دښکلا دغرو په سر دشاعرانه ارواح او نامرادو مرغانو د ورانو ځالو تصویرونه راباسي او وایي:

ته دښکلا دغرپه سرولاړه،
لکه مغروره اوسرکشه ونه،
په څانګو ،څانګوکې دې ناست دي دسندرومرغان.
ستاد سندرومرغان،
که زموږکلی ته په سیل راشي،
زموږدغرونودځنګلنو څېړۍ غوڅې اونښترشهیدان،
زموږدکلی له چنارچناره،

لطیف بهاند

د شهیدانو تابوتونه جوړ دي،
زما په لپه کې دې ځاله وکړي،
ستاد سندرو مرغان.
...خو که د ونې د دوو څانګو په څېر
زما لاسونه په تبرونو چاغوځ کړي نه وو !

د پښتو ژبې په یوزرو دوسوه پنځوس کلنه شاعرۍ کې له امیر کروړ را نیولي بیا تر افضل ټکوره پورې، زموږ ګرده شاعرانو د شعر پېژندنې په هکله یو څه ویلي دي. البته کاظم خان شیدا خپل ځای لري.

د څو تنو نه پرته د نورو ټولو ویناوې خورا عاطفي، خیالي او د احساساتو له مخې د شعر په اړه ویناوې دي.

که څه هم دغه لړۍ په شلمه پېړۍ، په تېره بیا د هغې په دوهمه نیمايي کې بله بڼه پیدا کوي، خو تر سلیمان لایق نه وروسته کاروان کېدای شي لومړي پښتون شاعر واوسی چې په شعري ژبه، داسې په زوره، هر اړخیز او نزاکت سره د شعر، شعر پېژندنې او شعري روح خبرې، سپړنې او شننې کوي.

د کاروان په شاعرۍ کې شعر نه یوازې د عاطفې او احساساتو له پلوه بلکې له ټولنیزه پلوه هم څېړل شوی دی. په شعر پېژندنه کې خو تر ډېرې مودې پورې دا خبره چې شعر د درد زېږنده ده، د یوه اصل په توګه منل کېده او لا تراوسه هم خپل پلویان لري، کاروان هم په خپلو شعرونو کې ددې خبرې یادونه په هنري بڼه په وار وار سره کړې ده، دی وایي:

راغي د دردونو د کاروان سره د بـــــره نــــــه
خداي ته مې امید دی، د سندرو ښار به ونیسي

او یا دا ښکلې شاعرانه ادا:

درد یم په لفظونو کې مې ونغاړه
لږ خو مې بیان کړه بې تفسیره یم

لطیف بهاند

زه د دردونو د کــــاروان لاروی
په یوه ښکلی سندرمار پسې ځم
کېدای شي کاروان په پښتو شاعرۍ کې هغه شاعر وګڼو چې په خپل شعر کې یې تر بل هر چا نه زیات د غزل کلمه په غزلیزه بڼه تکرار کړې وي، ده څو ځایه خپل ځان غزل ګڼلی او د دې غزل لوستل یې نورو ته ورښودلي دي:
لوله مې تــــل پــــه ترنم، ترنم
غزل، غزل یمه دیوان به دې شم
یا داچې
ته پوه شوې چې دا څنګه شو کاروان غزل غزل؟
دا نن یې ایــــله یـــو نظر خیــــبر لیدلی دی

حسنه که میزبان مــــې شـــوې میلمه یمه
عشـــق یــــمه، غــزل یـــــمه، نغــــمه یمه

هغه عبادت هم په نغمو کوي، خو دی د دې ټولو ځواب ډېر آسانه کوي او وایي:

چا ویل راته چې ته څنګه شاعر شوې؟
ما وې ماته، شاعري راکړه جــانـــان.

خو دغه جانان بیا دی خپله هم نه پېژني او پوښتنه کوي:

دا ته څوک یې چې دې وینځې دي سندرې؟
دا تــــه څـــوک یې چې غزل دې غلامان؟

د روسیې ستر شاعر باریس پاسترناک د شعر په اړه ویلی شوي دي:
د پاسترناک د شعر لوستل روح آرامه، نفس پیاوړی او هوا سپېڅلې کوي.دغه شان اشعار باید دنړۍ رنځ دارو وي.
زه چې د کاروان شعر لولم په ما همدا کوډې کوي.

لطیف بهاند

کاروان او نوی شعر

دشعر تعریف او پېژند نه هېڅ ډول برید او پای نه لري.
که دا ومنو چې شاعر ،دهغه ژبني توان یا ژبنۍ پانګه او دهغه تخیل او پرپوهې
دهغه لاس برى، د شعر ،دنوښتګر شعر، لومړني تومنې دي.
دشاعر کشش،دتخیل لوړوالی یا ژوروالی او پوهنیزه پانګه هغه څه چې
کاروان دخپل ژوند دکاروان کاروان پرې پانګمن کړی دی.
کاروان نه د کوم دود د ماتولو تکل لري اونه د کوم دود د دودولو ،هغه غواړی د
خپل روح تنده ماته کړي.هغه خپله هم حیرانېږی او نه یې منی:

دا غریب سړی ګوره له غرونو راغـــــی ،نن
دومره جګ برجونه د سندرو دښار څه معنی

دنغمو خدای ته به ډېر ډېر شرمـــــنده شو
دبلبل ځالې که زاغ وزغــــــن یـــوسي

کاروان څله دومره سوی غـــــــزل وایي؟
چې یې روغ واوري زړګی یې لوغړن یوسي

چېرته ما دچا په نوم دعا کړې ده

لطیف بهاند

www.samsoor.com

رند کاروان

د جرس حاجت کاروان ته پاتې نـــه شـــو
شنو بنګړيو دې وه مستــه شرنـــګا کړې

د سپين واعظ، تورې خبرې مې خـــوري
د شنو بنګړو په شرنګهار پـــسې ځـــم

ځله ښکلوې راباندې پښې د زيـــارتونو
خدای خو دې په خامه بهانه راسره يار کا

کاروان چې کله د زړه په للمو دبنګو باران وورويکاروان چې کله دشعر ګونګرو ته مستانه شرنګ ورکړيکاروان چې کله د زړه په پاچاهۍ د شعر کوډګره شهزادګۍ کېنوي،

دود د فرهنګ پانګه او دهغه ساتنه ده او نوښت د فرهنګي بهير د ودې خوځون او لمسون.

له دود او له خپلې ختې او جرړو بې خبرتيا شاعر له هېڅ سره برابروي.نوښت په تش ډاګ نه کېږي.

کاروان چې دخپلې ژبې ټول دوديزشعر ته درناوی لري،خو نوښتګر هم دی،داسې نوښت چې په يوه نوی دود بدلېږي.

د ښکلايز شعر دود

له شعاره پرته دسياسي شعر د ليکلو دود:دا يو رومنتيک سياسي شعرونه دي،بل هغه تراژيدي سياسي شعرونه.

دا ډول شعر لرغونی تاريخ لري:

لطيف بهاند

www.samsoor.com

خوشال بابا وایي:

نه غواړم د کاروان د شعر له کاروانه جلا او د دې ژانر په تاریخ زیات بوخت شم.

په پښتو ژبه کې نوی شعر د شلمو کلونو په اوږدو کې د بهرنیو شعرونو د آزادې ژباړې نه راپیل شوی دی. دغه شعرونه «دآزاد شعر »«منثورشعر» او یا هم «د سپین شعر»په نامه یاد شوي دي.سره له هغه چې نه شم کولای دا په زغرده ووایم چې چا به زموږ په هېواد کې تر ټولو زیات او په ځانګړې توګه په دې ژانر کې طبعه ازمایلي وي خو بیا هم محمد موسی شفیق،عبدالرحمن پژواک(کلمه داره روپۍ)استاد پوهاند بهاوالدین مجروح،(ځانځاني ښامار)پوهاند دوکتور زیار،سلیمان لایق،سعدالدین شپون او تر هغه وروسته باری جهانی،محمد اسحق ننګیال او نورو ډېرو شاعرانو په رښتیا ښې ښې انځورنې کړې دی.

دا شعر په پښتو ادب کې آزاد شعر دومره لارې او ځانګړې سبکونه نه لري چې د هغو له مخې موږ وټاکلی شو او ووایو چې د کاروان شعر په نوي شعر کې چا پسې تللی دی.

پیرمحمد کاروان نه دیوې ځانګړې لارې بلکې د خپل خاطر،خپلې طبعې او دخپلو خوږو خیالونو په خوښه خورا ښکلې ټوټې لیکلې دي.

دهغه د چنار خبرې کوي ،په جونګ کې چې ټول ۱۹۷ټوټې شعرونه خپاره شوي دي،دالاندې **۳۵** ټوټې آزاد شعرونه دي:

شاعرې ارواح ته !توري او لفظونه، دآسمان ناوې !شینکی طوطي،معشوقه،د درد سکې،ملنګ،امتي،شینکی باغ،د شاعر دخوب مړی،یادونه،زما مین تخیل،زموږ وطن،وریښمین لاسونه،خوب،شاعرانه اروا وې،درې سوالیې؟؟؟چنار خبرې کوي، لیلا، د شپې ماشوم شمه زه،دبورې هوسۍ اوښکې،دخدای دغزل اوریدونکی،پیغمبرې اوښکې،زکات،ست،لوی خدای ته فریاد،دسپین جانان شین لیک،راوي،یو ګرځنده ګل ته !په هنداره کې تصویر،د عزراییل کچکول،یوپاکیزه خوب،اخبار لوستونکې ته !نرخ،

دغه راز دښاپیرۍ ورغوی،په شعري ټولګه کې د **۷۲**راغلو شعري ټوټو نه **۱۲** هغه آزاد شعرونه دي:

او په دښاپیرۍ ورغوي کې،لکه زیړه زرغونه،لړ راتم شه لارو یه !یو شاعر وژنمه یو قتل کوم،د هوسۍ دشیدو بوی،په ټپو یې ژبې واکړئ،ته به راځې،ته مې په خوب

ليدلې،ليونيه سندرماره،ما بيګا خوب ليدلى ،غم،خوب،دعا،امتزاج،ګل او بنيادم،سوال،

د کاروان هر شعر دهغه د ژوند اړل ړوه برخه ده.

د پښتو ژبې ددې پيل او يا ستر بدلون په باب پوهاند عبدالحي حبيبي څه کم پنځوس کاله پخوا وليکل :

»د ادبي نويوالي دوره له هغه وخت څخه را پيل کېږي چې له اروپا څخه د مدنيت نښې نښانې دې خاورې ته راورسيدلې چې د ختيزو اولسونو په ژوند، انديښنو او تفکر په ډول کې يې بې ساری او ښتون راوست ،دغه تدريجي اوښتون زموږ پښتو ژبه له دوو خواو تر اغېزې لاندې راوستې ده او هغه ته يې نوی رنګ ورکړ.

الف: د وزن عروضو او قافيې يعنې د جوليز ليکلو ډول او مادي اسلوب.

ب: د مضمون محتوا او هغو احساساتو او عواطفو او افکارو له پلوه چې په شعر کې نغښتل شوي دي... چې موږ د نوي والي په دوره کې دوه ډوله ويونکي لرو.

لرغوني: کلاسيک قالب کې.

نوي: په نوي قالب کې«

په دې توګه په برالاتوګه په پښتو ژبه کې د همدې شببو څخه د نوي جولې (شکل) خبرې پيل کېږي. که دا ووايو چې د نورو ډيرو ژباړو ترڅنګ چې ببلګې يې په طلوع افغان کې خورا ډېرې دي ،د نوي شعر له پاره يو تکل پيل کېږي ، بې ځايه خبره به مونه وي کړې. ځکه که زموږ شاعر ته هغه وخت د نوي يا بې قافيې شعر پوښتنې په مخه ورغلې واي،نو هرومرويې خپلو هغو آثارو ته چې د ((منصور شعر)) تر کليشې لاندې خپريدل پام کولو، خو بيا هم د ډيرو نورو تر څنګ داسې ببلګې هغه وخت کې هم موندلاي شو:

د ما اوستا پښتو به څنګه شي.
خوزه مینه.
لړ وماته وګوره..
د زړه سره
دسترګو توره
د ټپي ځګر ټکوره - اې چې ځما دزړه طوطي
لړوماته وګوره - ستا د مینې په دام ګیر
او ستا دعشق په لمبو ویلي
تر تا جار شم
لو خو ماته وګوره.

۱-دافغان یاد ،۱۳۶۰کال .

دغه شعرونه داسې خواره واره وو اوهېڅ چا په کې داسې کرېم ستر او دپام وړ نوښت ونه کړ چې دیوه بشپړ بهیر بڼه پیدا کړي.

په دې اړه د زیاتو معلوماتو لپاره دې زما هماغه مقاله وکتل شي چې د افغان یاد په کتا ب کې خپره شوې ده.

د کاروان نوښت په دې کې دی چې دهغه نوي یا آزاد شعرونه نه د بڼې او نه دمضمون له پلوه هېڅچاته ورته نه دي.

هغه په دې شعرونو کې هر ډول خیالونه،مینه،کلیوال ژوند ،ایمان ، طبیعت ، ښځه،فلسفه او هرڅه نور راغاړي خو دشعر،سندرې او ترنم موضوعات هغه څه دي چې دده په آزاد شعر کې تر بلې هرې بلې موضوع زیات انځور شوي دی،خو دا موضوعات ګورئ څنګه شاعرانه انداز پیدا کوي:

زموږ ژوند لکه نجلۍ زموږ د کلي
چې دجنګ په ورځ پیدا شي
او دجنګ په ورځ شي پېغله
دښایست په ایینه کې
اول موسکه شي،بیا کټ کټ په خندا شي،

www.samsoor.com

چې نلی یې شي رجړومه
د سل ډزې ماشینګنې
سلایي یې ماته ستن د کلاکوف شي
د خنجر په څوکه خال پر زنه کېږدي
له ناچاودي بم نه وباسي
نري نري تارونه
په کې وپیبي مرۍ او مرغلرې
په ځوندیو کې یې پټې کړي هنداري
تر ینه جوړ کا امیلونه او هارونه

دلته پرته له هغه چې موږ دکوم علت لټونه وکړو کاروان له شعر نه دخپل ملت دتاریخ داسې رنګین تفسیر جوړ کړی چې نه یوازې دهغه د اوږدوالي بلکې له هغه سره د ولس د عادت کېدو ښکلی انځور دی.

د کلماتو هغه هم د سوچه کلمو کارونه، دهغه دشعر قوت لاپسې قوی کوي.

که څه هم زه تصور کوم چې کاروان د شعر د تخلیق په وخت کې په دې اړه زیات فکر نه کوي چې دلته یا هلته کوم لغت، خبره یا ترکیب وکاروي، خو بیاهم داسې برېښي چې هغه هره کلمه په خورا ځیر سره ټاکي.

کله چې د کاروان شعر لولم داسې تصور کوم چې هغه شعر نه لیکي، په هغه کې شعر را ایشي. په هغه کې شعر راخوټېږي. دهغه دخیال مرغه داسې لوړ او لر وبر الوزي چې دی خپله هم پسې رسېدای نه شی. دهغه دالهام سرچینې ده ته دا توان ورکوي چې دی نه یوازې دشعر بڼه بلکې دهغه تومنه او متن داسې بدلوي چې په یوه نوبت بدلېږي:

زه د ګودر په غاړه نه یم ولاړ
ما سل زلمي، سل جنیکۍ په غېږ کې ټینګ نیولي
زه د کنډو پر سر په لویه هدیره کې ښخ یم
زما په هر تابوت کې
یو ګودر وینې خنبې
یو ګودر اوښکې ښخې

لطیف بهاند

www.samsoor.com

زما د هر تابوت پر هره تخته
دعاشقانو معشوقو نومونه
د گور چنجو خوړلي
زما له څانگې جوړه شوې، سرينده ده ماته
په تش گوگل کې يې د غم توره پيشو ده ناسته
خوله يې په وينو سره ده
د ژوند له ښکليو ماشومانو يې خوبونه وړي
د کښت د پېغلو پر سينو نه شته د ږدونو څونډې
زموږ د کلي د بامونو د سر
روږدې کوترې وږې
زما د څانگې له رباب نه د شکيدلي څونډې
وچې مرۍ تيروي

ښځه او د کاروان په شعر کې دهغې يادونه.

مور، ښځه، پېغله معشوقه، بوره مور، بوره خور، کونډه، نجلۍ،
که شعر ژبه لرلای، چې لري يې.د کاروان په شعر کې به دښځو دغم او وير نارې تر هسکه پورې رسېدلې وې.داسې تصور کېږي چې کاروان دا شعرونه په يو ډول نه يو ډول هغو ته ليکي.

www.samsoor.com

کاروان او چنار

چوپ شمه، که ووایم چې دنګه یاره تابنیم
خلک راته وایي چې کاروانه چنار څه معنی؟

کاروان د تصویرونو له لارې،کاروان د خیال په مرسته،کاروان دتخیل او یا د کلموپه هنري کولوسره له ساده ژبې ښکلي افساني او یا کولی شو ووایو ان اسطورې جوړوي.داسې افسانې چې هغه د لوستونکو لپاره،په یوې ښکلې او مینه ناک زیري راوړونکې تصویر بدلېږي.لوستونکي او اورېدونکي له دغه تصویر سره مینه پیدا کوی،په هغه مېینېږي او کله کله خو له ډېرې مینې نه د هغه لمانځنې ته اړوزي، دا دوه لاندنې بېلګې خو زموږ ددې خبرو ښه تائید دي:

بلبلان مې اوس په سر کې ځالې نه کړي
اور مې واخیــستو د بــر کلي چنار یم
چې دیوان د بد رنګۍ راتـــه ګواښېږي
زه دښکليو ښاپېریو هـــغـه ښار یم
ما چې سوځي خپل هډو کې یې ایره شي
خبردار زه د کــــابــــل د زړه ازار یم
۱-۲۶۷

کاروان په خپلو شعرونو کې،د کاروان،سندره،باګرام، ځنګل،ښاپیرۍ او چنار کلمې داسې نازولي،چې هر یوه یې دده په جوړو شویو تصویرونو کې په ابدي معبدونو او ځانګړو بڼو په شعر او نوښت بدلې شوي دي.

د لیکنې په دې برخه کې به دده په شعر کې،نه نه ،ښه به دا وي چې ووایو دده په ژوند کې د چنار دکلمې او له دې کلمې نه د جوړو شویو تصویرونو ننداري ته کینوو ،ورته ځیر شو ،ورسره وغږېږو ،خوند ترې واخلو او پرې وغږېږو.

لطیف بهاند

www.samsoor.com

زه داسې تصور کوم چې د کاروان لپاره چنار هم تر هرڅه نه دمخه مينه ده،هغه هم انساني مينه،دي وايي:

د کاروان دچنار د مينې دا لړۍ کولاي شو همداسې اوږده کړو،خو دا خبره چې کاروان د خپلو خورا ښو ښو شعرونو يو نه هېرېدونکې ټولګۀ د چنار خبرې کوي،په نامه نومولي،دا معنی لري چې چنار به کاروان ته څومره ګران او تر کومې اندازې به هغه ده ته ارزښتمند وي.

درې واړه پر ما ګران دي،اول يار زما دکلي
چـــــنار زمــــا دکلي او کوکنار زما دکلي

هو څوک چې دا نوم اوري د کاروان خبره پوښتي چنار څه معنی؟ يوه معنی خو يې کاروان مخکې وويله.بله پوښتنه دا چې چنار څنګه خبرې کوي؟ولي چنار؟ولي نه ګلاب؟ ولي نه ټول ځنګل او يوازې چنار؟ د چنار خبرې کوي،تر خپرېدو نه وروسته خلکو له کاروانه، دا پوښتنه دومره کړې چې پير دې ته اړ شوی هماغه مصرعه ووايو چې مخکې مو ياده کړه،هغه دومره خوږه ده چې تکرار ته يې حسن تکرار وايو او ليکو:

چوپ شمه،که ووايـــم چې دنګه ياره تاښيم
خلک راته وايي چې کاروانه چنار څه معنی؟

کاروان له چنار سره داسې د زړه خواله کوي لکه له رښتنی دنګه ياره سره.هغه هغه سره خاندي،هغه هغه سره موسېږي،هغه هغه ژاړي،چغې وهي،ناري وهي،هغه سره غاړه په غاړه ټپې وايي،هغه ته غزلې ليکی او کله لکه د بت په شان خاموش ورته ناست او د زړه راز ورسره کوي.په دې ټولو حالاتونو کې د کاروان په زړه او ژبه،د هغه په روح کې او د هغه په خيال کې يو پټ روح او روان په خوځون دی، داسې روحي ارمان چې غواړي يو څه ووايي او يوه لوی ارمان ته نه يوازې ځان بلکې ټول ورسوي. دی دا ټولې خبرې د چنار له ژبې کوي او وايي:

چنار خبرې کوي
زه د بر کلی د ګودر دغاړې
يو شين چنار وم،چنار
هر مازديګر به راته سلو نجونو

لطيف بهاند

په سرو منګولو سلامونه کول
سحر وختي به مستانه پېغلوټو
زما پر ټيټو او خورو ځانګو او به شينډلې
زه به په ناز لکه خوب وړی زلمی
څه غلی، غلی وبوږنيدم
له شينکي خوب نه به د پېغلو په خندا ويښيدم
له ساړه باد سره به اخوا دې خوا
لکه د ټال زنګېدم
او د ګودر اوبو به
راته چمبه وهله
لکه ملاله پښتنه پېغله د ورونو په ورا
په شنه ګېډۍ ګېډي کميس کې ګډېدم ګډېدم
کله ناکله مې په غلي ماښام
له سپينو خولو نه د تودو مچکو خرپ اورېده
لکه غوږونه به مې
د ځانګو، ځانګو په لاسونو کې نيولې پاڼې
ما به د دوو مينو
د ښو ګانو هر يو رپ اوريده
بيا به مې باد ته ښورول لاسونه:
غلی شه خدای ته ګوره شور مه کوه !
خدای زده چې ولې به د باد غمازګر
راسره رخه کېده
د دوو مينو ننداره يې په ما نه لورېده
لکه چې مست ښامار زنګېږي د چنډڼ پر ځانګو
داسې په خرپ به يې کړې ماتې رانه غبرګې ځانګې
پاس به له ځالې نه جوړې بلبلې والوتلې
لاندې به هم غلې شوه
د تودو شونډو د مچکو خرپا

لطيف بهاند

www.samsoor.com

زما په زړه کې به وې څڅېکې تر سهاره خورې
سهار به لمر راوخوت
نجونو به بیا په سلامونو باندې ونمانځلم
لمر به چې څو نېزې له غره راجګ شو
د ګودر غاړې نه به وکوچېده
د مستو نجونو د منګیو کاروان
مهار د وړانګو یې په لاس کې و د لمر د څاروان
لمر به د وړانګو په تودو لاسونو غوټه کړلې
زما د غبرګو ماتو څانګو له رګونو سره
خرپ د مچکو او سندرې د جوړې بلبلو
لکه ماشوم به له خندا نه شین شوم وبه مې وې:
-اخ خدایه !بیا دچا ښکالو راغله؟
بیا مې په رګ ،رګ کې خورې شوې څڅېکې
هغه دی بیا مین زلمی راغی
چې دا زما د ماتو څانګو خواکې څه لټوي؟
هغه دي ټولې یې کړې
ټوټې د ماتو بنګړو
او مرغلرې د شکېدلي امیل
هغه دي غوټه یې کړې
د سره دسمال په پېڅکه
ښایي چې دا دسمال هم
چا ورته جوړوي په ورېښمینو ګوتو
ما به له زړه سره پټ پټ وخندل:
خدای ماته هم مین زړګی راکړی
چې دمینو په راز ښه پوهېږم
زلمی به غلی ،غلی
لکه ښکاري نه ترهیدلي غرڅه ماته راغی
اخ څه ښایسته و زلمی

لطیف بهاند

اخ څه ظالم و زلمی
چې په تبره چاکو یې
زما په تاند او په غوښن ټټر کې
د خپل معشوق د نامه
شپږ نه اووه توري ژور ولیکل
زما ټټر کې یې چاکو وښوييد
ښايي زمادِ ناز ښېرې وو اهه
ګوته یې هم شوه برسیرنه ژوبله
چې په تودو وینو یې
د خپل معشوق د نامه توري سره شول
په وینو سره توري یې
په مینه، مینه ښکل کړل
زما په رګ، رګ کې
د خواږه درد څړیکې خورې ورې شوې
خورې ورې څانګې مې
لکه د اور لمبې شوې
سیل د مارغانو رانه والوتو
ښايي په دې پټو لمبو باندې یې پښې وریتې شوې
هغه مین زلمي زما د وجود
دوې ماتې غبرګې څانګې کورته یوورې
بیا به مې ان له شفقي ماښامه
تر سپیده داغ پورې نغمې اوریدې
د سریندې له نرې تاره، تاره
د مست رباب له مستانه شاتاره
څه په خندا به مې په غبرږ وریده
د شنه آسمان د سپینو ستورو له رڼو سترګو نه
د پلوشو د اوښکو داره، داره
زما تر زړه به یې کړه نېغه تبره

لطیف بهاند

د وړانګو سپینه لاره
پاس د ښایست پرښتو
راته نیولې وه رڼه هنداره
شینکی اسمان به مې د ځان سکه تصویر ګڼلو
او راڼه ستورې مې د خپلو ځانګو
سپینې مرغۍ بللې
داسې زما د ژوندون
پېغلې شپې تېرېدې
لکه د پېغلو تکې سپینې لیچې
د شنو بخملو له لستوڼو راوتې تیریدې
داسې یو څو شپې وې د قدر شپې وې
چې ویښ به ناست وم، تر سهاره پورې
چې ټوله شپه به مې څارلې د مینو لارې
زما به پاڼه، پاڼه غوږ غوږ وه
د هغې مستې سریندې نغمو ته
چې په لیندۍ کې یې یو څو تاره د څڼو هم وو
له کاره ویستی ومه شرنګ د رباب
چې په سینه یې د درخو د لاس څوندې زنګیدل
پرون چې بیا لکه د ناوې زلمی
دنجونو منځ کې ناست وم
ناڅاپه کړیکې شوې، د وای مورې نارې خورې شوې
په ځان خبر هم نه وم، ځانګې مې ارې، ارې شوې
بنګړې ذرې، ذرې شول
منګې کودې، کودې شول
څڼې لمبه، لمبه شوې
شالونه باد یووړل
پاس مې آسمان ته کتل
زما پر خوا و په غړمبا را روان

لطیف بهاند

لکه یو ستوری له مداره وتی
لکه یو غشی له پرهاره وتی
د اور ابلیس د ملایکو له کتاره وتی
پر جوماتونو پر حجرو پر گودرونو پریوت
پر سر د مستو چنارونو پریوت
***
زه د گودر په غاړه نه یم ولاړ
ما سل زلمي، سل جنیکۍ په غیږ کې ټینګ نیولي
زه د کنډو پر سر په لویه هدیره کې ښخ یم
زما په هر تابوت کې
یو گودر وینې ښخې
یو گودر اوښکې ښخې
زما د هر تابوت پر هره تخته
دعاشقانو معشوقو نومونه
د گور چنجو خوړلي
زما له څانگې جوړه شوې، سرینده ده ماته
په تش گوگل کې یې د غم توره پیشو ده ناسته
خوله یې په وینو سره ده
د ژوند له ښکلیو ماشومانو یې خوبونه وړي
د کبنت د پېغلو پر سینو نه شته د ږدونو څونډې
زموږ د کلي د بامونو د سر
روږدې کوترې وږې
زما د څانگې له رباب نه دشکیدلي ځونډې
وچې مرۍ تیروي
***
زه د بر کلي د گودر د غاړې
یو شین چنار وم، چنار
زه د گودر په طبع ښه پوهېږم

لطیف بهاند

www.samsoor.com

گودر شاعر غواړي چنار غواړي
گودر د سلو منگو
رنگين کتار غواړي
گودر د غرونو ،د ځنگلونو د پېغلوټو چينو
کاروان مهار غواړي
چنار، د کاروان د ژوند، دکاروان د ټولنې د بدمرغه ژوند او دده دلا نه ملت شويو خلکو د اورني ژوند خبرې دي.په دغه شعر کې دغه لاندې خبرې:
له شينکي خوب نه د پېغلو په خندا ويښيدم
له ساړه باد سره به اخوا دې خوا
لکه د تال زنگېدم
او د گودر اوبو به
راته چمبه وهله
لکه ملاله پښتنه پېغله د ورونو په ورا
په شنه گېډي گېډي کميس کې گډېدم گډېدم
اويا:
کله ناکله مې په غلي ماښام
له سپينو خولو نه د تودو مچکو خرپ اورېده
لکه غوربونه به مې
دڅانگو ،څانگو په لاسونو کې نيولې پاتې
ما به د دوو مينو
د ښو گانو هر يو رپ اوريده
بيا به مې باد ته ښورول لاسونه:
غلی شه خدای ته گوره شور مه کوه !
خدای زده چې ولې به دباد غماز گر
راسره رخه کېده
د دوو مينو ننداره يې په ما نه لورېده
لکه چې مست ښامار زنگېږي د چندڼ پر څانگو
او ياخو:

سهار به لمو راوخوت
نجونو به بيا په سلامونو باندې ونمانځلم
لمر به چې څو نيزې له غره راجګ شو
د ګودر غاړې نه به وکوچېده
د مستو نجونو د منګيو کاروان
مهار د وړانګو يې په لاس کې و د لمر د ځاروان
لمر به د وړانګو په تودولاسونو غوټه کړلې
زما د غبرګو ماتو ځانګو له رګونو سره
خرپ د مچکو او سندرې د جوړې بلبلو
لکه ماشوم به له خندا نه شين شوم وبه مې وې.

هغه څه دي چې نه يوازې شاعر په هغه تاريخ هنري کوي بلکې هغه په هغو کې خپل شعري قوت هم ازمايي او هم يې نورو ته ښيي.
که دا ومنو چې شعر د تفکر، هغه تخيلي بڼه ده چې دعاطفي تورو په جامه کې د خپل اغيز هڅه کوي.
که دا منو چې شعر د ژبې تر ټولو نه، غوره شوې، اميل شوې، عاطفي شوې، او په وزن ګاڼل شوې بڼه ده.
که دا ومنو چې شعرد يوې پېښې د تصور او وروسته د تصوير انځوريزه، انځور دی، نو ددغو خبرو له مخې کولي شو د کاروان دا خبره تکرار کړو چې ويلي دي:

تور ديوان مې سلامي کړل، دښکلاوو ښا پيروته
غزلتوري د کاروان دي، که غمي د سليمــان دي؟
ددې خبرو نه زموږ موخه دا وه چې کاروان نه يوازې د چنار له خولې نه د خپلې خدای ورکړې شعري ژبې اسماني نښې څرګندې کړي بلکې له دې لارې يې، خپله ژبنۍ پانګه، هغې سره مينه، ددې ژبې د سوچه کارونې، پردو خيالاتو، افکارو او کلماتوته نه اړتيا، د ژبې د سندريزوالي توان او خپل فطري ښکلا ييز قدرت هم پر نورو پېرزو کړی دی.

لطيف بهاند

که شاعر خپله ښکلاییز ذوق ونه لري، که شاعرد خپل ملت د ښکلاییز ذوق نه بې خبره وي، که شاعر د ښکلاییز ذوق ښاپېرۍ ځان پسې خپه نه شي کړای، هغه به هېڅکله د کاروان په شان چنار په خبرو راوستلي نه شي، هغه د چنار مینه په ځان کې رازرغونوي:

د اوبو په څېر یو څوک به ورته ګورم
راشین شوی مې په شعر کې چنار دی

که دې برخه کې خبره لږه اوږده کړو، کولاي شو ووایو:

د کاروان د شعر یو برې دادی چې د هغه ژبه لا لړل شوې نه ده. هغه لا د خپلې مور، خپل پلار او خپلې کورنۍ په ژبه خبرې کوي او شعر لیکي او ددې زیاترو چارو ویاند چنار دی. کاروان دی. اوس خو پوه شوي چې یارانو چنار څه معنی؟

بلبلان مې اوس په سر کې ځالې نه کړي
اور مــــې واخیستو د بر کلي چناریم

خو د تعجب وړ خبره خو داده چې کاروان دغه چنار په ټوله شاعرۍ او ژوند که په یو چا بدلولی شي، پوهېږي، هغه څوک ده، نه تصور یې هم نه شي کولای، اوس به خپله درته ووایي:

پردنګو دنګو نجونو دی کاروانه پام په کار
بس بس مړه له لمنځې له چناره واخله لاس

د تورو تکرار

دریاب کې د سندرو به ځپې ځپې شي
ټــپې ټپــې ټــپې په یکه زار زما د کلي

کاروان په خپل شعر کې د تورو، کلمو او ترکیبونو له نڅا او تکرار نه، د خپلو زیاترو غزلو، قصیدو او ان د ازادو شعرونو، موسیقي او له هغه لارې وزن جوړوي

لطیف بهاند

تاته بـــــه دعا دعا دعا ښکاري
پټې په دعا کې ستغې سپورې دي

دغه تکرار او له تکرار سره سره په ماهرت د تورو رنګينول، هغه ښکلاوې دي چې د کاروان د شعر سندريزې ځانګړتياوې پرې ولاړې دي.دغه سندريزه ځانګړتيا دده او دځينو نورو شاعرانو ترمنځ د جلاوالي خو ښکلاييزه کرښه راباسي.دلته د ش د توري او وروسته بيا د چ تکرار ولولئ:

شپه شوه، شنو لمبو اغوستی، د شيشو نازک لباس دی
شيخه پـــام کـــوه رانـــه وړې، بيا ډبرې ميکدې ته

د شيخانو پاچاهی ده چـــې چــــــوپ چـــوپ يم
ګنـــــــي زه هـــــم د ادم د ربـــــاب تـــار يم

غچ غچ په کې، چوپ چوپ دی، د کوچنيو چـوڼ چوڼکو
را ځي چې غچ يې واخـــلو چـــا وژلـــي چنارونه

همداسې تر پايه

غـــم دې غـــل دی، پـــسې غـــلی غلی راغی
پروت په زړه کې مې، غمی ستـــــا د پيـــزوان دی

چـــې شومه دم شي، شپه پخه شي او ويده شي خلک
کـــــاروان دې اوري، کنه دا يې د سندرو وخت دی

هــــغــــه لشـــې لشې بانه د اشنا نه شته نه شته
د مرګي ژرندې و مـــــرې، ډبـــر دې غنمرنګ خوړلي

لطيف بهاند

نـــــا ست يــــم په خلوت کې يو ملنګ د زمانې يم
غـــــلی غــــلی غـلی لـــه غـــوغـــا سره غړېږم

نه پوهېږم چې کاروان په خپله وينا کې د تورو تکرار لاسي کوي او که د الهام په بڼه په ده کې راخوټېږي، خو هر څنګه چې ده ،هغه دا څو چارې تر سره کوي:

-د ده شعر لا پسې سندريز کوي.

-د ده شعر لا پسې ښکلی کوي.

-د ده موخې ته د ټينګار بڼه ورکوي او لا پسې پخه بريښي

غڅ، غڅ په کې چوپ، چوپ دی د کوڅنيو چـــوڼ چوڼکو
راځی، چې غڅ يې واخلو.چـــا وژلــــــي چنارونه

رنګ او د کاروان شعر

رود ،دې د رنګونو کړم ،رنګينه يې
رود نــــه يم د زړه د وينو داره يم

رنګ ،د طبيعت د نورو اغيزمنو هستيو تر څنګ ،د تل لپاره يوه د پام وړ او اغيزمنه پديده پاتې شوې ده.

دغه پديده د طبيعت له زړه نه راپيدا شوې ده، په هغه کې يې وده کړې ده، په هرچا او هرڅه يې په خپل ډول اغيز لاره او لري يې.

انساني ليدنه او انساني طبيعت د نورو زياترو پديدو په پرتله له رنګ او دهغه له بېلابېلو ډولونو اغيزمن بريښي.

دا اغيزکېداي شي، روحي، رواني، فزيکي او ټولنيزه بڼه ولري.رنګ په انسانانو او په ټولې توګه په انساني ټولنه کې د ښکلا ، دخوښيو ،ناخوښيو، د هوسونو ، د څرګند و نو ،د وير، دکرکې،د سينګار او مينې له غورو نه پر غورو او يا بدو شيبو خپل اغيز په مخامخ او غير مخامخ توګه پرېږدي.

لطيف بهاند

www.samsoor.com

که څه هم رنګ د احساس او درک نه وروسته دپوهېدو پړاو ته رسېږي،خو دهغه اغیز خورا چټک او زیاتره تلپاتې وي.

په ورځني ژوند کې،له ډاره یې درنګ الوتل،له قهره شنه کېدل،له شرمه سره کېدل،له درده ژېړېدل،له رنځه تورېدل او نورې بېلګې د ټولنپوهنې له مخې هغه څه دي چې په هغو کې رنګ د یو چا یا کومې پېښې د کچې او اغیز اندازه لګوي.

همدا راز د ویر او غم په وخت کې د تورو جامو اغوستل،د پېغلو سور ټکری، د روحانیت سپینې جامې او نور بېلګې دپام او یادونې وړ دي.

له لرغونو زمانوراهیسې، دټولنو په سیاسي ژوند کې،د هر هېواد ،هرې سیاسي ډلې،قامونو او یا مذهبي ډلو ځان ته د پېژندنې او نښې رنګ لرلی دی.د ساري په توګه په وروستیو زمانو کې د نړۍ چپي ډلو سور رنګ ،اسلامي ډلو شین رنګ او هم ځینو ډلو سپین ، تور یا ژیړ رنګ د خپلې نښې لپاره کارولی دی.

په نننۍ ټولنه کې، د رواني ناروغیو او رواني ناروغانو د تداوي لپاره د رنګ کارونه ، خورا لوی هنر او ماهرت بلل کېږي.

په اوسني ژوند کې د دود ، مود او دیزاین خبره او په هغو کې د رنګ کارونه،په تېره بیا د کال په بېلابېلو موسمو کې د کالیو د رنګ ټاکنې د یوې خورا وړ اړتیا او پوهې بڼه پیدا کړې ده.

په پښتني ټولنو او ټولنیز ژوند کې،د ژوند د اړیکو د لړوالي،یا ښاري دود دستور نه د لري والي له امله، د رنګ د ډولونو کارونه او هغه ته پام خورا لږ دي.

په دې ټولنو کې زیاتره هماغه طبیعت ته نېږدې ،شین،سور،تور،سپین او ژیړ رنګونه زیات یادېږي او په ورځني ژوند کې یې یادونه کېږي.

رنګ پېژندونکي زیاتره وخت رنګ په درې ډوله ویشي او وایي چې لومړې ډله یې: سور ،اسماني او ژیړ دی.ددوی د وینا له مخې نور رنګونه د همدې لومړۍ ډلې له یو ځای کېدو نه رامنځ ته کېږي او نور رنګونه بیا دلومړې او دوهمې ډلې له یو ځای کېدونه جوړېدوکي رنګونه دي.

خو دلته خبره د رنګونو په فلسفه او د هغو دودي په تګلوري نه ده،دلته یوازې دکاروان له خوا په خپل شعر کې د رنګونو دکارونې او په خپل شعر کې دهغه په لفظی مهارت او معنوی ارزښتونو کې ده.

لطیف بهاند

www.samsoor.com

کاروان په خپلو شعرونو کې د هر ډول رنګونو یادونه کوی،دهغو له ارزښت نه د خپلو شعري تصویرونو په جوړولو کې کوډګره ګټه اخلي،خو دده دشاعرۍ تر لوستلو به د هر لوستونکي دې ته پام شی چې دده په شعر کې شین رنګ ، ځانګړی ځای او یوه ځانګړې کارونه لري.

شین رنګ دده لپاره دهر څه نښه ده،کله د بري،کله دنوغي،کله دعقیدې او کله هم د شین سترګي دښمن:

دخداي شین کتاب،شین قران،شین زړه،شین اسمان،شین سهار، شین سمندر، شین ستوری،شین بګرام،شین لستوڼی، شین نښتر، شین سترګی هوا باز، شین ځنګل، شین درياب، شین جام،شین طوطي،شین زرغون طوطي، شین ګل،شین دستمال، شین همزولی، د شعرشین کتاب،د غزلې شین توری، د شعرونوشین همزولی،شین لباس، شین شال،شین لباس،شین د بوډۍ ټال، شین بام،شین چنډن، شنې بنفشې،شنې ټکې، شنې درې،شنه ښامار، شنې اوبه، شنې درې، شنې جامې، شنې ځیرې وزغنې، شنې ونې، شنې سترګې، شنې لښتې، شنې بڼکې،ترشعر نه شنې بورې ونې، شنې بڼکې، شنې لمبې:

سرې او شنې لمبې پر تورې شپې کړه بلې
شـــنه پیاله په سرو منګلو کې مشال کړه

،شنې غونډۍ، شنې ویالې، شنه خوبونه، شنه غرونه، شنه لستوڼي، شنه دعا ، شنه ژبه، شنه پرښته، تکه شنه خندا ،شنه غېږ،شنه بنګړي،شنه وینه،د زړه شنه کوتره، شنه پرښه،تکه شنه خندا ، شنه غنم، شنه لښته، په شنه چپن کې ناست پیر،شنه لاره،شنه ونه، دشنو میو ښیښه، شین خوب، شین بخمل او نورو شنو څیزونو ،حالتونو او تصویرونو یادونه.

ما چې په دې اړه هرڅه فکر وکړ او دده دښکلو شعرونو په نیلي مې هرې خواته ودانګل ومې نه شو کړاي ځانته ددغو ترکیبونو او خیالاتو موخه څرګنده کړم،نو ځکه مې له خپل د خوښې شاعر پیرمحمد کاروان سره د زړه خواله وکړه،خو بیاهم قانع نه شوم،بیا مې دا پوښتنه په لیکنه بڼه ده ته وسپارله چې تر څو میاشتو وروسته یې راته ولیکل،کاروان لیکي:

لطیف بهاند

www.samsoor.com

د استاد بهاند د یوې پوښتنې په ځواب کې:
ښاغلي استاذ بهاند صاحب رانه پوښتلي چې له کومو رنګونو سره مې ډېر زړه تړلی دی؟
ډېره سخته پوښتنه ده.په سر کې به دا عامه مفکوره او نظریه وړاندې کړم چې وایي:
"هر رنګ ښکلی دی خو چې په خپل مناسب ځای کې وکارول شي "غني بابا یو وخت ویلي وو:
-((له لک هازره کتابه
ما دا یو ټکی زده کړی
چې دا تورهم ښایسته شي
چې دیار په زنه خال شي))
ویل کېږي چې کله محمد (ص)معراج ته وخوت،نو په آسمان کې دجنت حورو پوښتنه ترې وکړه چې پیغمبره موږ ته دې له دنیا نه کومه تحفه راوړې ده؟ وایې پیغمبر (ص)موسک شو او ورته وې ویل:
-ستاسو د ټنډو او زنو دخالونو له پاره مې د بلال تور رنګ راوړی دی.))
انسان چې دنیا ته سترګې غړوي،له رنګ سره آشنا یې پیدا کوي.د رنګونو ترڅنګ یې،خوند لمس او احساس هم همدغسې در واخله.وایي اوبه بې رنګه دي او خوند نه لري.خو که موږ پر خپلو حافظو او حواسو زور راوړ د اوبو خوند او رنګ هم پیدا کولی شو.حمزه بابا وایي:
-دا بې کـــاري ګــوندې څه کار نه دی.
زه به دلته دحـــمزه بابا په تقلید ووایم:

دا بې رنګي ګونـــدې څه رنګ نه دی؟
دا بې خوندي ګوندې څه خوند نه دی؟
استاد بهاند !
زه چې په ماشتوب په کوم کورکې اوسیدم،زموږ دهغې کور مخې ته د اوبو شنه ویاله بهیده.زه فکر کوم چې اول ځل به د همدې یکې شنې ویالې د رڼو اوبو رنګ زیات زما په زړه کې ځکه ناست وي چې اوبه یې ډېر تیزې او خطرناکې نه وې.ما به ډېر وخت په همدې اوبو کې لاسونه او پښې وهل،په کې لمبېدم به او کټ کټ به په کې خندیدم.د اوبو همدا

شنه ویاله زما دپاره دلوبو ګوډۍ وه.زما د ماشتوب ملګرې وه او ورسره لوبېدم به .داسې انګېرم چې د رڼو اوبو همدې شنې ویالې ماته دا احساس راکړی وي چې ګوندې زه هم یو څوک یم.یعني د یو کار کولو توان لرم ،په اوبو کې لامبم او وړې مې نه.اوبه په وړو لاسونو وهم خو نه مې لاسونه خوږوي او نه څه راته وايي.نو د نورو رنګونو تر څنګ مې د اوبو دا بې رنګه او مهربانه رنګ هم په زړه کې ناست دی.

کله چې لږ غټکی شوم په جومات کې مې سیپاره ویله.د جومات تر څنګ بیاهم د هماغه غځېدلې ویالې پر غاړه د ګلابو څو بوټي وو.کله به چې ګلاب ګل شول،سره ګلونه به یې وکړل،نو ورېمې به یې جومات ته راتلې او دا ورېمې به د سیپارې له الف او بې سره راته ګډیدې او په ذهن کې مې کېناستې.ماشتوب ؤ ،کله کله به مې په غلا له همدې ګلابونو یونیم ګل هم راشکاوه.یونیم اغزي به مې هم وړې ګوتې خوږ کړې.دې ګلابونو ته به مور په کلیواله لهجه د توري مرغۍ ګل وایه.د توري مرغۍ له ګل سره توري شپې رایادې شوې.

د روژو په میاشتو کې به مې پلار تر پیشلمي وروسته جومات ته تلو.زه به هم ورسره تلم.له ستورو ډک شینکی آسمان راباندې ډېر خوږ لګېدو.ما به چې ستورو ته کتل ،نو داسې به مې انګېرل چې دا هر یو ستوری ماته څه وایي،خو زه ماشوم یم او په ژبه یې نه پو هېږم.

زموږ کلی دغرونو په لمن کې و او خړ خاورین کورونه مو وو.دا خړ رنګ مې هم بدې نه راته ،لا راته ګران و.څکه دهمدې خړو کورونو د دیوالونو دننه د مور په نوم د ځمکې د سر پرښته وه.د پلار او خویندو په نوم د مینې موجودات وو.د کور په برینډه کې د توتکیو ځاله وه.توري توتکۍ راباندې ګرانې وې.له دوی سره مې یو ډول زړه تړلی و.مور راته ویل چې دا به ولې هم نه،د دوی ویشتل ګناه لري ،دا فقیرې مرغۍ دي.

کله چې د ژمي وروستۍ شپې به شوې،نو یو سهار به ناڅاپه زموږ انګړ ته دا توري توتکۍ راغلې.غچ غچ به یې وکړ.

په آوازکې یې یو عجیب خوند و.اخ چې اوس یې هم یادوم یو ډول ورک او هېر سرور احساسوم.د هغوی دبچو تکې ژېړې تنکۍ مښوکې مې اوس هم په زړه کې خوږې خوږې مښوکې وهي. او په زړه کې ورکې سندرې راپیدا کوي.هر کال به چې زموږ د کور انګړ ته توتکۍ راتلې،نو مور به مې ورته ویل:

-توتکۍ ستړې مه شی.زه به په زړه کې خوشاله شوم.ما به ویل چې زما مور د توتکیو په ژبه هم پو هېږي.پلار به مې د شاتو مچۍ ساتلې.په ځنګلونو کې به پسې ګرځېده.کله کله

www.samsoor.com

به يې زه هم له ځان سره ګرځولم.د ځنګلونو له يو ډول شنه له غباره ډکه فضا مې خوښېده.رنګ رنګ ګلونه او وحشي وحشي بوټي دا ټول راته ښکلي وو.دشاتو د مچېو ملکه ،اخ چې څومره ښکلې زرين رنګ لري.چې په ګوتو کې يې ونيسې،دا سې پسته مستــه ده چې د پوستوالي احساس دې آن زړه ته لاره کوي.

زموږ د کور مچېو به له شا وخوا غرونو رنګا رنګ ګلونه په خپلو وزرونو کې راوړل .دا رنګونه به ټول په ماخواږه لګېدل.پلار به مې چې په شاتو پسې د شاتو د صندوق ((ټمبکې))تختته خلاصه کړه،نو کتار کتار دشاتو تختې به په کې وې.د شاتو پر ځينو تختو به توري مچۍ ناستې وې.له شاتو به خوږ بوی لټېده.د رنګ او بوی دا منظره هم راته ښکلې ښکاريده.پلار به مې ماته دشاتو شخوند په خوله کې راکاوه.پلار مې راته دخوږوالي او مهربانۍ سمبول ښکاريده.زموږ د کلي چاپېره د شنو غنمو،وربشو او جوارو کروندې وې.هر يوه موسم به يې بيل خوند او رنګ درلود.دا ښکلا به هغه وخت يو په دوه شوه چې لمر به په غرونو او درو ولګېده.

زموږ په کلي کې باغونه خو يا نه شته،که وي هم بس يو نيم دی.دا ځکه چې خلک ډېر دي او ځمکې لږې لري.خلک د ميوو او ګلونو پر ځای غلې دانې ته ډېر اړ دي.هغه ګل چې تر نورو غرنيو ګلونو يو څه ډير دی،د غوجره ګل ورته وايي.د غوجره د ګل رنګ تک ژېړ دی.يو مخصوص بوی لري.کله چې ګل له بوټي راوشکول شی،بيا يې بوی هم مړ شي.دغه د غوجره تک ژېړ ګل مې ،تر نورو غرنيو او صحرايي ګلونو ډېر خوښېده.دغوجره بوټي زموږ د کلي په دښته کې داسې لښکر لښکر ولاړ وي.له يو متر نيولي،تر دوو درې متر ځواني(قد)لري.دغرونو په لمنو کې هم ډېر دي ،په پسرلي کې ددې ژېړو ګلونو څپې يوه عجيبه ښکلا راولي.د غوجره د ګلونو په وجه دې ژېړي رنګ هم زما په زړه کې ځای نيولی دی.

د غوجره دګلونو په موسم کې ديوې مور يو زوی چا وژلی و ،نو کله به چې د غوجره د ګلونو بل موسم راته،بوري مور ته به خپل شهيد زوی ورياديده.دغه لنډۍ له هماغه وخته پاتې ده:

د غوجره په ګل يې مړ کړې
چې غوجره په وطن ګل شي وژاړمه

د غوجره د ګل په باب څه نورې لنډۍ هم شته،وايي:

خدای به دې بيا راته موتاز کړي

لطيف بهاند

د غوجره تر ګل نه ژبړه خوله لرمه

په تورو غرو کې دې بـــــــــندي کړم
نور مې را پربږده غوجره ګل شوي دينه

استاد ګله !

زما د خوښې د رنګونو کيسه اوږده ده.کله راته يو رنګ دښکلا پر څوکۍ کېني کله بل.هغه د پښتو لنډۍ ده:

مخ دې په سپين کې سـرخي وايي
لکه خاسه چې پر ګلاب وغوړوينه

يا زما شعر دی:

زموږ د کلي هغه دنــــــــګه جينۍ
هغه په سپين کې غنم رنګه جينۍ

لنډه داچې دا ټول رنګونه د خدای د کايناتو د ښکلا څرګندوی دي.مختلف رنګونه په مختلفو حالاتو کې ځانونه ښيي،ځينې حالتونه رنګونو ته ښکلا ورکوي.

لنډه دا چې په دې ټولو رنګونو کې مې د مينې رنګ خوښ دی.مينه چې له هر يوه رنګ سره لاس يو کړي،بس هماغه رنګ د رنګونو پاچا ښکاري.که په مينه چا يوه شنه پاڼه هم راکړې دګلابو او نرګسو تر سلامتي باغچې په کې ډېره ښکلا پټه ده.مينه که د اوبو په بې رنګۍ کې ده،که په تکو سپينو اوښکو کې او يا په رنجو لړو اوښکو کې،بس مينه چې د هر رنګ تر شا ولاړه ده،هغه رنګ نو داسې رنګ دی چې په زړه،ذهن او اروا خوږ لګېږي.هغه زموږ د خلکو شعر ته ورته متل دی چې وايي:

خوب چې درشي،بالــښت نه غواړي
زړه چې مين شي،ښايست نه غواړي.

لطيف بهاند

که څوک په سرو جامو کې ښه ښکاریدلي،په سره رنګ یې مین کړی یم،که څوک په سپینو ،تورو ،شنو ،ژیړو او نورو رنګونو کې ښه ښکاریدلي،له همهغو رنګونو سره مې مینه پیدا شوې ده.دا رنګونه یوازې په څوک او چا پورې محدود نه دي،تر موسمونو ،مکانونو او وختونو پورې هم ورغځېدلي دي.

که څه هم زما سر په دې خبره خلاص نه شو چې ولې د کاروان شین رنګ خوښېږي،یا ولې هغه ډېر کاروي،خو په دې پوه شوم چې دی که وغواړي د هر رنګ له رنګه دخپل شعر د رنګینۍ لپاره کار اخستي شي:

ستا له رنګ مې ډکه لپه واخیسته
خیال مې د رنګونو ژرنـد ګړی دی

تاریخ په یوه جمله کې:

دلتـــه خو د سپینو جامې تورې دي
مه راځه دې چم ته قیصې نورې دي

که دپښتو دنوي او نتني دنوښت او نوي کېدو لپاره آن دیوه تن نوم هم واخستل شي،هغه به هرو مرو دکاروان نوم وي.یا کولای شو ووایو چې هغه دپښتو شعر د نوي پیل پیل دی.دهغه نوم دشعر هرلېوال ته ښه شاعر او ښه شعر وریادوي.که څه هم کاروان دخپلې روحي پیاوړتیا او ذهني پوخوالي په پړاو کې لاس په لاس له هغو ستمونو او وحشتونو ځان ژغوري چې دده پر هېواد یې دپردي پوځونو یرغل او دخپل هېواد دعقایدو او تش په نوم مقاومت ولجه کوونکو راولي.دده دغه ټولې هلې ځلې او خیالونه ،پر ده او دده پر ولس باندې دغه ټولې راغلې بدې دده دشعر په کرښو کې پاتې کېږي او دده دملت په تاریخ بدلېږي.

نو له دې کبله ویلی شو چې دکاروان شعر هم احساس دی او تفکر،دهغه شعر هم تصویر دی او تصور او په پای کې دهغه شعر هم شعر دی او تاریخ:

هغه د شنې غونډۍ ننښتر دې په یاد ؟
چې یې ټټر کې توغندی ښخ و
هغه چې سپین ټټر یې لوټ لوټ و
چې یې پرو کې سور څونډي ښخ و

لطیف بهاند

زه د وطن د مهاجرو کاروان
هم له ملا هم له الحاد راغلم

اوس مونږ په زړونو کې سجدې کوو ،لمونځونه کوو
جومـــــــات مو ویشتی الوتکو او محراب نه لرې

د کاروان شعر سره له خپل ټول نازک خیالۍ نه،پخپلو تورو او کلمو او ترکیبونو کې ،دخپل مهال،د خپلو همڅېو د تېر مهال،نه یوازې خپل،دخپل ملت،د طبیعت او تاریخ جبر په لنډه هنري بڼه رانغاړي.کله خو دی هڅه کوي د خپل ملت د بدمرغیو گونگه او جړه غوټه،نه دتاریخی دیالتیک ،نه دنوي ټولنپوهني،نه دفزیک د بهیر دقوانینو په رڼا بلکې ددعاگانو ،لمونځونو او د لوی خدای د لوي دربار په لویو مرستو پرانیزي.

کله ناکله خو بیا دا کار د خیال او عاطفې په ملگرتیا ،دښکلو تصویري اندازونو او ښېښتني دود ودستور په مرسته اوارول غواړي.

دده دغه جړه غوټه،دده دغه راز،دده دغه نه رارسېدونکي خپلواکي،دده په خپل کور ،دهغه په دېرو حجرو او دخلکو په ژوند کې د جگړې او نفاق د اور جړه غوټه ده.

دده لپاره ددې غوټې یا معما اواري ،دومره لرې ده،لکه زمونږ په کیسو کې د قاف غرونه او دهغو ښاپېرو ته رسېدل.

دی دا ټولې خبرې د تقدیر په غاړه ور اړتېږی،کله یې د کوډگرو کار گڼی،هغه کوډې چې لا د خوشال بابا لاس او ښپې پرې تړلې و او پاړو گانې ورته نه شول موندلې او لرې لرې یې په پېښور یا هندوستان کې ورته لټول.

د کاروان په شعر کې غزل،چې دښکلاوو غرونو او دعاطفې درمندونو ته ورته دی،د خپل هېواد د تاریخ زیاتره بهیر داسې انځوروي چې کله کله دتاریخ نه په کې زیات رښتیوالي موندلی شو.

دده غزل، دده د زمانې د هیروشویو حماسو.ویاړنو ،پېغورونو او تراژیدیو هینداره ده.

دهغه غزل،دپخواني غزل په بڼه کې د نوې ساه،داسې بڼه ده چې هم مینه ناک او هم غم لړلې شېبې تغزلي کوي.

لطیف بهاند

که څه هم دده په غزل کې ځينې داسې ښکلايزې نښې،انځورونه او خيالونه سر راپورته کوي چې کېداي شي.هغه د غزل په اړه د منل شويو پخوانو ،بنسټونو په وړاندې ناسم وبريښي،خو د کاروان سندرمار يې د ښکلاپه بڼه کې داسې رنګوي چې هر اوريدونکي دهغه په اوريدلو سره حيرانه وي.

شپه ده لمر په ولجه راوړه،چې زموږ د سحر تاج شي
دصابر په لاس به ورېی،ورک احمد ته د سرتاج شي

ټولنيزه برخه

د کاروان په شعر کې تصويرونه،نه يوازې په سرو لښکرو د شازلمو د مېړني بريدونو انځورونه باسي بلکې د هغو بدمرغيو،دهغو نادودو،دهغو تالانونو،د هغو شوکماريو ،دهغو وژنو او بې حرمتيو پېټی هم وړي چې تنظيمي جهادونو،تر جهاده وروسته د غنايمو د خپلولو په جګړو کې د خلکو د سر د وهلو او دهغو دمال او ناموس د تالان په موده کې په دې جګړه ځپلي ملت ورو زغمل.
کاروان د څو انقلابونو همزولی دی،هغه د انقلاب په اور کې د سوځېدلو کليو له کنډوالو نه داسې تصويرونه را جوړوي چې کله ناکله په يو تصوير يا بيت کې د ټول هغه وحشت او يو پړاو ټول تاريخ داسې بيانوي،چې پر يوه نسل تېر شوي وي.
که د انقلابونو ستاينو او لاسي تصويرونو، د سليمان لايق،اسحق ننګيال او کاون توفاني په ذهن کې کله کله ولکه دروله،خو د کاروان پښتني روح هغه څه ونه شو زغملي چې دده د ملت روان هغه ته نه ويلي و.
کله چې جهاد ځان شرارت ته ورساوه،کله چې دغه شرارت دملت هستۍ ته اور ورته کړ، دا نو هغه وخت و چې د سليمان لايق په وينا:روس او جهاد سره يوځای شول،داسې چې ارموني يې وزېږاوه،دغه ارموني د ايرو،ورانۍ ، کنډوالو ،شوکو ،انساني ،د ملت او د يو ملت د هستۍ د بربادي درمندونه بادوی او د ځان په ګټه ښه حاصل ترې اخلی.
کاروان وايي:

لطيف بهاند

مات کودري يې له تاندو وينو ډک دي
د شهيدو پېغلو څه رنګين ګودر دی
سپين لباس د پرښتو ابليس اغوستی
جاهلان وايي وارث د پيغمبر دی
پوروړي يې دژوند دسکو ډېر دي
زموږ کلي ته راغلی سوداګر دی
ماښوګان يې خرڅوي په نهنګانو
د بې نوحه بېړۍ څه سپېره لنګر دی
د حسين او ذوالجناح وينې مباح دي
دلته هلته دا بيان د هر شمر دی
هر اغزی رانه د وينو قلنګ غواړي
د تناکو په پښو کې مې سفر دی
بې جرسه قافلې ته مو جرس کړ
مات مې زړه کې د ظالم دغشی سر دی
ګرځوم يې در په در چېرته يې کېږدم
د ژوندون د مړي پېټی مې په سر دی
د ژوندون په هديره کې يې ايسار کړم
يو اشنا راته نکير دی بل منکر دی
هر دجال دي د مهدی کالي اغوستي
په وطن راغلی بې نښې محشر دی
پر ګلونو باروتي خپسې ناستې
د ورږمو په لمبو لولپه څيګر دی
يتيم ژوند ايسار د غشو په سيلۍ کې
تاو له ځانه يې د زخم سور څادر دی

کاروان په دغو بيتونو او دغو شعرونو کې، هغه په ده نه هېرېدونکو تصويرونو کې د چا له خولې او يا کوم روايت نه، هغه په تصويرونو کې خپل د سترګو ليدلي حال او د هغه زغم انځوروي.

لطيف بهاند

د کاروان ستروالي په دې کې دي چې دی، دهغو نادودو او پېښو په وړاندې مات نه شو، چې هر څه يې مات کړل.

د ی ان ددغو اوړدو او پای ته نه رسېدونکو ويرونو په وړاندې نه ستړی شو، نه نا هيلی، که څه هم په هغه کې په هغه کې ددغې ستومانۍ يو نيمې نښې ليدل کېږي، خو ناهيليتوب په ده لاسبری نه شوه.

هغه نه يوازې د کلمو روان ته ورننوزي، بلکې د هرې کلمې د زړه هينداره داسې د لوستونکو مخې ته ږدي چې هغه هم کاروان په کې ويني، هم ځان، هم د دواړوو ارمان او غوښتنه.

کاروان خپل شعر ته د خپلو خلکود زړه نه راپورته شوې چغې ورسپارلې دي.

هغه چغې چې په کلو او بانډو کې، د خوښۍ، دغم، د ناتار، دغضبونود سيلاونو او وير په وخت او شېبو کې پورته شوی دی.

هغه چغې چې خلک ويښوي، هغه خلک چې خلک خوځوي، هغه خلک چې خلک درېدو، پاڅېدو، د ښکلاوو نه دلذتونو او ناښکلاوو نه د کرکې نښې رالمسوی.

نوي پېر

ژان فرانسو اليوتارو، لومړني څوک و چې د نوي پېر خبرې يې وکړې.

دهغه د شعر په مست اوپه ياغی سيند کې دي، چې د پښتو نوی شعر، په لسگونې نوې نوې څپې وهي.

دهغه په شعر کې د مينې عطر داسې خورېږي چې په اورېدوسره يې هر مينه ناک له حاله وزي.

دځينو شاعرانو په شعر کې تصويرونه ښکلي دي، خو هر ښکلی تصوير هر چېرې په کار نه وي، خو دي خپل تصويرونو داسې سره اميل کوی چې هم ښکلي، هم په ځای او اړتيامن دي.

کاروان په هغو شاعرانو کې شمېرلی شو، چې د پښتو دشعر بهير سره نه يوازې اشنا دي، هغه سره پېژند گلوی لري، هغه لوستی دي، بلکې په هغه ښه پوهېږي هم.

هغه شعر له خبرو سره گډ کړی دی، هغه له خبرو نه شعر جوړ کړی دی.

کاروان غواړي، هغه غوښتلي دي، دشعر له لارې، د شعر په ژبه هر چا او هر څه سره و غږېږي او د زړه خواله وکړی.هغه غواړي د خپل شعر په ژبه له خپلو همژبو، خپلو

خلکو، خپل کور، کلي، وطن، ځمکې ،اسمان او ان خپل خدای سره وغږېږي.هغه غږېدلی، هغه په خپل شعر کې دې ټول سره خلوت جوړ کړی دی.

د کاروان د شعر یوه ځانګړتیا خو لا داده چې هغه هر څه ته د خپل شعر په قوت او خوږو کوډو ژوند وربښي.هغه غرونو رغونو ،هغه ځمکې اسمان،هغه د خپلو غرونو د نښترو ونو ته، هغه شپې ته، هغه ورځو ته، نه یوازې ژوند وربښي، هغوي ته عاطفه، احساس او ژبني توان ورلېږدوي.کاروان خو هغه سره غږېږي.که څه هم دغه کار تر ده نه مخکې دده ځو تنو همژبو شاعرانو په تېره بیا سلیمان لایق کړی دي، خو دده د نوښت هم خورا ساده، د زړه له کومې او پښتنی دي، وګورئ:

دهغه لپاره د شعر روح او روان د هغه روح او روان سره غبرګ روان دی چې دده د ساده انسان او نه راویښېدونکي کلیوال روح پرې روان دي.

د تصویر جوړول او بیا ددغه تصویر او کلمو او له هغو نه د رامنځ ته شوې عاطفې ترمنځ د اړیکو منځ ته راوړل هغه څه دي چې هر شاعر یې نشي کولای.

هغه شان چې یو ښه روان پوه د ناروغانو د زړه خبرې کوي، دغه راز کاروان د کلماتو د یوه سحرګر او راونپوه غوندې د کلماتو د ګوګل په رازونو خبر دی.کلمې هم د هرې بلې پدیدې او وګړي په څېر، خپل ځانګړی پېچلی شخصیت لري، راز لري او ناسپړلي خبرې او پېښې.

-د ښه شاعر، ښه ځانګړتیا د هغه ژوره پوهه، پېژندنه، خبرتیا ،د خیالي خیال درلودل او تورو ته د وزن د ښنلو ترڅنګ هغو ته د عاطفې وربښل دی.

که هغه د خپلو ادبیاتو د تاریخي تګلوري، په هغه تګلوري کې د نوښتونو ،دهغه له بېلابېلو پېرونو او ځانګړو شاعرانو له خلاقیت نه خبر او په هغو پوه نه وی، نو هر څه چې لیکي هغه به نوي ورته برېښي، خو په دې برخه کې کاروان داسې برېښي چې خپل فرهنګي پور پرې کړي وي.هغه نه دچا خیال، نه مضمون او نه تصویرونه یو هم نه تکراروي.هغه هغه څه لیکي، چې لا تراوسه زموږ په ژبه کې چا نه دي لیکلي.

وګوري، دې بیت کې دده خیال:

یو چېرې مې لوستلي وچې په یوه شعر کې دیو چا یا د یوڅه نوم یادول، د شعر خوند ځو واره راکموي، خو کاروان په دې برخه کې داسې برېښي چې د شعر د تخلیق په برخه کې دې کار په لاس، خو ښکلی او نه هېرېدونکي پام کوي، ځکه وایي:

دهغه په شعر کې،دبیتونو خپلمنځي اړیکي او هم اهنګي داسې سره اوبدل شوي دي چې هرو مرو انساني ذهن،تفکر او تخلیق احساسولو ته هڅوي.داسې بریښي چې د خورا لویو شاعرانو په څېر،د ژورې جذبې او سرکشه الهام له امله ،له کاروانه هم د شعر لیکلو واک ،بېواکه شوی وي.دا په دې معنی چې ده ته یا د شعر ښاپېرۍ ،یا غیبي سندرمار،یا دځنګله شر وشور او یا بل څوک شعر وایي او دي یې یوازې او یوازې انځوروي. او هم کولای شم خپله هغه خبره تکرار کړو چې مخکې چېرې راغلې وه،هغه داچې په کاروان کې شعر راخوټېږي.

سره له دې چې د کاروان د زیاتره همهالو شاعرانو نه دنوي خیال د انځورولو په وخت کې خبره یا جړېږي،یا تتېږي،خو د کاروان سندرمار ډېرې تندې او سختې خبرې په خپل نوښت او کوډګر قلم سره په غزلو بدلوي.

هغه د مضمون په ټاکنه کې هېڅکله ،هېڅ ډول ستونزه نه لري.دهغه خوږې او پستې خبرې، د لویو پاړوګانو په څېر چې ماران رامه وي،هر مضمون په غزلیزه هار اړوی او د ښکلو غاړې ته یې رسوي.

هغه د هر مضمون لپاره،داسې ښکلي کلمات،سندریزه ترکیبونه،نڅاګر خیالونه او اتڼچې وزن غوره کوي چې په هغه کې د کومې غوټې،جړوالي او نه پوهېدنې ځاي نه پاتېږي.

دهغه دشعر لومړۍ لوستنه په لوستونکي،په تېره بیا په شعر پېژندونکي لوستونکي داسې اغیز پرېږدي چې کولای شو هغه نه هېرېدونکې ونوموو.

همدا اغیز د شعر د معني د پوهېدنې لپاره ټولې لارې پرانیزي.

دهغه د زیاتره شعرونو لوستل په ګوګل کې دلذت زړي شیندي.

دهغه شعر تر هغه څه نه موړ.ته زیات څه راکوي چې موږ یې ترې غواړو.

دهغه شعر تر هغه څه نه موړ.ته زیات څه راکوي چې د کاروان په زړه کې ناست سندر مار یې غواړي.

لطیف بهاند

www.samsoor.com

دکاروان دشعر ځيني نورې ځانګړتياوې

د عربي شاعر نزار قباني(۱۹۹۸-۱۹۲۳) په وينا چې خپلې مينې ته وايي: ستا د ښکلا د انځورولو لپاره بله ژبه جوړوم.کاروان هم په شعر کې د خپل زړه خيال ته نور توري جوړوي او وايي:

ستا د ياد غزل به په شډلو تورو نه ليکم
جوړ به له نرګسو ،له ګلابو نه لغات کړمه

د کاروان شعر په نوښت کې نوښت دی.زه چې څومره هغه لولم دهغه په شعر کې د ترکيبونو او جملو لنډوالي،دژبې سادګۍ او دهغه په تورو او کلمو کې نغښتل شوی صداقت ته حيرانېږم.ما چې هرڅومره دده دکتابونو پاڼې سره اړولي را اړولي په دې مې سر نه خلاصېده چې کاروان به دچا تر اغيز لاندې دا ښکلي تصويرونه جوړوي،خو په پای کې دده ځانګړي سبک او نه تکرارېدونکې ژبې،له سرکشۍ سره سره ساده وينا ،په خيالونو او تصويرونو ګاڼل شوي ارمانونو:

ځم چې له لفظونو نه د شاتو مچۍ جوړې کړم
چـــــا وې ژړېدلی دلته ګل د پيبغمبر دی

په پای کې زه په دې پو شوم چې هغه د سياليو او دښمنيو پرځای د بلبلانو کاروانو نه خوځوی،ځان دګلو کوډ ګر ګڼي او په خورا آسانۍ شعر ليکي:

بس د زړه په مراندو ،څو ملا ماتي لغات وتړم
ګرانه !شـــاعري څه ده؟اسان غوندې هنر دی

سره له هغه چې کاروان پخپله يو معتقد مذهبي سړی دی،خو دهغه د شعر يوه غوټه او پراخه برخه د دنيايي او ځمکنيو ښکلاوو ،خوښيو ،غمونو ،دردونو ،دود دستور،ناورينونو ،تاريخ او ټولنيز ژوند په هکله دي.

هغه په خپل ټول توان سره،په خپلو شعرونو کې، د درد علتونه،د ناورينو لاملونه ، د ژوند دخوښيو او ناخوښيو سرچېنې ځمکنۍ ګڼي،هغه که په کلي کې دی که په ځنګله

لطيف بهاند

کې، هغه که په سمه ده که په غره کې، له اوښبانه سره دی که له شپانه سره... هغه د انساني دنیا پېښو انځورونه باسي.

د هغه د شعر د ښکلاییزوو ځانګړتیاو په اړه که خبرې را یادې کړو، د ښاپېرۍ نه پرته چې هغه هم هغه د ستاینوم او ژوندي موجود په څېر کاروي، ټولې ښکلاوي په څو ځایو کې له حورو غلمانه پرته، دده د کلي، د بر کلي، د سیمې، د ښار او لوي هېواد ښکلاوې دي.

د کاروان د شعر اتلان، که دی پخپله دی، که یې ملګري، که یې اوښان دي، که مچۍ، که یې ښاپېرۍ دي، که حورو غلمان... هر څه د یوې پېښې سره تړلي دي، هغوي او دهغوي د ژوند د ستونزو او خوښیو او دهغو ي د چاپېریال هر څه څرګند تاریخ لري، هغه نه د جنت وعدې ورکوي، نه له دوزخ نه څوک ډاروي. هلته له څو ځایو پرته د ازل او ابد خبرې نه کوي، یعني دا چې دنیا یې دی. دي ټول څه له ځانه، له کلي، د کلي له چناره پیل کوي.

-دهغه شعر د خال خال پېچلتیاوونه پرته، سره له هغه چې دهندي ادبي لارې زیاتره نازکخیالۍ او لطافت په خپلو کرښو کې را مروړي، په بې ساري ښې یې د وخت د روند ټولنیز پېښې هم په اوږو بار کړی دی:

ماسره یـــــاري به ستا د حسن طالبان کوي
عشق د ابدالي یم تا به رام لکه هرات کړمه

د کاروان د شعر په اړه به دا خبره ځاي ونه لري، که وو ایو چې په هغه کې د ټولنیز یا سوسیالستي ریالیزم ډېرې ستې لیدل کېږي، خو دا کولای شو وو ایو چې تر هغو نه زیات ټولنیز، تاریخي –سیاسي دي، مګر په دې توپیر چې هنري تومنه یې تر هغو نه په وار وار زیاته او مزناکه ده.

له دغو ادبي ښوونځیو سره د کاروان دهنر بل د پام وړ توپیر دادي چې د کاروان شعر طبقاتي او دښمنۍ نه لري. د کاروان شعر، ټول انساني درد، په تېره بیا دده دهمژبو او ساده هېواد والو په ځان کې انځوروي.

د کاروان د شعر بله ځانګړتیا دا ده چې هغه په ځانګړي توګه، د شعر د لیکلو یا د هغه د سوچه کولو یا دهغه د انځورولو هڅه نه کوي. دا ټول تخلیقونه د هغه د شاعرانه پښتني شډل او کوچانی روح، دهغې سرګرداني خو معنوي پانګمنې ارواحې خنداوې او ژړاوې دي، چې د شعر پښتني ښاپېرۍ د ګڼو ځنګلو نه د راوړې الهام له لارې په ده کې میشتې کړې

لطیف بهاند

دي.داسې بريښي چې کاروان يوازې او يوازې دهماغو خنداوو اوژړاوو غږ په کرښو کې کړي.

کاروان ددغه الهام نه دهغه صحرايي،غرني،کليوال او د زړه له کومې پښتني خيالونه را اخلي،هغه د کوترو ،هغه د مرغيو ،هغه د شنو طوطيانوپه ژبه ښه پوهېږي.دې دهغو ساده ژبه،له له خپلې کوچانۍ اوښنۍ ژبې سره ګډوي او له هغه نه داسې شعر جوړوي چې خپله هم په وياړي او پوښتنه هم ورته پيدا کېږي:

دا غريب سړی ګورئ له غرونو پرون راغی،نن
دومره جګ برجونه،د سندرو د ښار څه معنی

کاروان په شعر کې،په خپل تخليق کې،په پښتني ژوند کې،د پښتنو په تاريخ کې او دپښتنو دټولنيز او ټولنپوهنې د ځانګړتياوو په پام کې نيولو سره په خپلو شعرونو کې ځينې څېرې پالي.هغه نازوي،هغو سره مينه کوي او کله کله يې خو يې لمانځنې ته کښېني.

ددې څېرو زياتره هغه تاريخي-ملي - هنري دي.دا څېرې دده د تخليق او هنرغوره بېلګې دي.دا څېرې هم انساني دي،هم کيهاني او هم د طبيعت ښکلي انځورونه.که څه هم دده په شعر کې نا ورې څېرې هم شته،خو دلته به مونږ د غوره هغو بېلګې را وليکو:

دا څېره ملاله ده:

غـــم مه کوه،ژوندۍ به وي ټپې د ملالۍ
شنې ټکي که اسمان پريکه زار وغورځوي

دا څېره ادمخان دی:

دا څېره دده د زړه سندرمار دی:

کاروان لري د زړه په نوم،وړوکی بلبلک
پنـــجرې به دا وړوکي سندرمار ماتوي

لطيف بهاند

دا څېره ناهيد ده،.دا څېره برکلی چنار دی،.دا څېره په خپله کاروان دي.دا څېره اوښ دی.داڅېره شاعر دی.دا څېره شاعرانه ارواح ده.دا څېره ځنګل دی.دا څېره باګرام دی ې خورا سرکشې،څپه ايزې،خو ښکلې دي.هر ښه کره کتونکي يا دشعر لېوال دده دشعر له قوت نه ،دده د روح د څپو د زور اټکل کولای شي.

د کاروان روح،هغه ناپېژندل شوې سيمه ده چې په لرغونو افسانو کې يې افسانې راغلي دي.

دا هغه دريابونه دي چې په هغه کې د ښکلا څپې انساني ښکلاوي په وزرونو وړي.دا دښکلاوو سمندر دي.دښکلا په سمندر کې خو کله ناکله يو نيم تن ډوبېږي.څوک ډوبېږي؟يو هغه چې مين وي اوبل هغه چې په لامبو نه پوهېږي.زه خپله چې هر وار د ښکلا دغه سمندر ته ورګډېږم،په رښتيا په کې ډوبېږم.داسې انګېرم چې زه هم دکاروان دشعر څپو په ځان مين کړي يم.

داسې روايت کېږي چې عربی او فارسی ژبې ته نوی شعر دفرانسوي او هسپانوي ژبو تراغيز لاندې راغلی وي.

روسی کره کتونکی شکالوفسکي د کلمو مجازي کارول د نوښت نوښت ګڼي او وايي:

کله چې کومه کلمه په نوې معنی او يا نوي ترکيب کاروو ،دنوی تصوير د رامنځ ته کېدو لامل کېږي.

دا نوښت د کاروان په شعر کې داسې لولو:

دغه ترکيب د حـــيرت او ښکلا ننبه ګرځي.

شعر له دوو پلو کېداي شي نوښت پيدا کړي:په پخوانيو قالبونو کې د قافيې،رديف او يا د مطلع او مقطع او نورو او له معنوی پلوه په هغه کې دهغو صنعتونو کارونه چې بديع او بيان نومېږي.د تشبيهاتو ،کنايو او استعارو په کارونې سره نوی تصويرونه او دنويو تصويرونو له لارې نوښتمند شعر رامنځ ته کېږی.

يا داسې نوښت چې طبيعت او جامد ځيزونه ځان او روح پيدا کوي.هغه انساني ځانګړتياوې مومي:

دلته د مازديګر مړ کېدل:

مازديګر يې په زريـــــن تابوت کې يوور

د ګودر سندرې مړې دي،شرنګی نه شته

دلته د للمې ګلونه انساني ښه مومي، هغه ته د ورور مینه وربښل کېږي:

زړه مې ورو د للمې د ګلونو دی
ورک د بارانونو له بهـــــيره يم.
سندريز لاسونه،

د ژبپېژندنې له پلوه د کلماتو روان ته ننوتل د کاروان دشعر یوه بله ځانګړتیا ده.هغه ددې ځانګړتیا لپاره ،ددې لپاره چې کلمو ته ځان او روح ور وبښي،دهغو زیر او بم کېږي او وايي:

راوله ! کاروان د غـــــزل راولـــــه!
زه به دې رباب شم،بم او زیر مې شه

دهمدې نوښت په لړ کې شیزونو او یا دطبیعت نورو موجوداتوته دځانګړو احساساتو یا ځانګړتیاوو وربښل دي،داسې ځانګړتیا وې چې هغه شیزونه او دطبیعت نور موجودات انساني کړو وړو ته هڅوي او لمسوي.دلته ګورئ چې ځنځیر څه انساني ځانګړتیاوې لري:

وینښ دی ځنځیر چې له لاسونو لکه مار تاوېږي
چـــــې زړه له زړونو سره وتړي، ځنځیر اوده دی

دلته به ولولو چې ملا او سلګۍ ،څنګه احساس پیدا کوي:
د فریادونو ملا مو غبرګه ماته
د سلګو لاس یې پرپیوند تیروو

له شهیدو غزلو نو نه، سر و اوښکو ته کفن جوړول:

آشنا ظالم دی، هر یو یاد یې کفن کښښ جوړشوی
زما د زړه په هدیره کې ګرځي
اوله شهیدو غزلو نومې د سرو اوښکو کفن پټوي.

لطيف بهاند

www.samsoor.com

لمونځ مې يې کافر به شمه څنګه دې قـــضا کړم
راشه چې د خپل زړه په خلوت کـــې دې، ادا کړم
ته د قدر شپه يې، خو په شپو کې رانـــــه ورکه
تا پسې به ډېرې اوږدې لنډې شــــپې رڼا کړم
غشی راکوه چې اژدهـــا پـــه تـــندي وولم
موسکه راته مه کېږه چې ننبه بـــه خــطا کړم
زه هغه مجنون يم چې مې زړه خوره کـــېږدۍ کړ
ګورې به ليلا به، له وچ ډاګـــه راپـــيدا کړم
دين د پښتو نغښتی د مـلالې پـــه ټـــپه کې
دا د ټپو ژبه به، لـــه خـــدای سـره آشنا کړم
ډول به شم، اتڼ بـــه شم، شــغا به شـــم د څنو
بيا به طالبان د جومـــاتـــونـــو په ګــډا کړم
خاورې يم، خو لمر به تر لاس ونيـــسم که خير وي
ستوری به شم پاس به، له سپوږمۍ سره خندا کړم
بيا به د غاټولو دغه لوټ کاروان راټــــول کړم
لاس به په سپرلي واړوم، زر به يې پخــــلا کړم

هېڅ شاعر په يوازې ځان هېڅ معنی نه لری او يوازې د دود او د تاريخ په بهير ځانته ديوه دريځ ټاکنه ده چې هغه ته تاريخي هويت او پېژندنه ورښي.

دود په خورا کراری د بدلون امکان لری البته په هغه کې دفردي استعداد ونډه هم حتمی ده.

کومه تلوسه او لېوالتيا ده چې شاعر د شعر ليکلو ته هڅوي.څومره چې دغه لېوالتيا زوروره وي، څومره چې د شاعر تاريخي پېژندنه پياوړې وي، په هماغه کچه شعر ښکلی راځي

د اضداد سره يو ځای کېدل
زما د کلي په کوڅه کوڅه کې
هره شېبه عزراييل ګرځي، دروازې ټکوي،

.

د کاروان شعرونو ده ته ،دده کړو وړوته،دده حیا ته،دده ژوند ته خورا نبږدې دي.
که څوک په شعر پوهېږي دا دهغه روان دی چې دهغه په شعرونو کې خوځېږي.
هغه دپښتو مړه شعر،ناروغ شعر(د استاد شپون خبره)ته ،احساس ور وباښه،هڅه او هاند یې وروباښه او هغه یې په داسې چینې بدل کړ چې هر سندریز روح هلته لمبېدل غواړي.
تر هغه وروسته شور او خوږه ژبه ور وښودل:
هغه دا ثابته کړه چې شعر په هر څه کې ناست،ویده او ژوند کوي،یوازنۍ ستونزه په دې کې ده چې هغه سره د پېژند ګلوۍ لاره وموندای شو او دغه لارې دی ښې پیدا کوي.
تخلص
دشعر په وروستي بیت یا مقطع کې د نوم یا تخلص راوړل،هغو ته دبېلابېلو ښکلاوو ښښل،تخلص نه هر وار دنویو تصویرونو جوړول،هغه بل مهارت دی چې کاروان دیوه عاطفي کاروان په بڼه د خپل شعر په لوړه او بره روان کړي دی.
دهغه څه کم ټولې غزلې د کاروان په تخلص ګاڼل شوې دي.دده کمال په دې کې دی،چې په هربیت کې د کاروان کلمه یا یوازې،یا بل کوم لغت سره په یو ځای کېدو سره،یا جلا او یا د ترکیب په بڼه یو نوي انځور رامنځ ته کوي.
په پښتو ادبیاتو کې
کاروان په خپل شعر کې څه وویل:
کاروان په خپل شعر کې هغه څه وویل،چې د پښتو شعر اوسنیو اورېدونکو او لېوالویې له مودې مودې راهیسې د هغو اورېدو ته سترګې په لاره وو.په همدې ټاکلې پېر کې یوازې د کاروان شعر کولای شول،تر ده نه مخکې او ده سره دهممهاله له تصنع او تقلید په رنځ اخته شوي پښتو شعر په زړه کې نوراني او ځلېدونکي الماس شي.
په دغه شان یو وخت کې چې نوښت زموږ دشعر له هېواد مرور شوی و،کاروان هغه د خپلې وروا وې په بدرګه بېرته کابلی کړ،هغه یې بېرته پخلا کړ.یوازې د کاروان شعر و چې کولی شو چې د زمان په کانه غوږ کې د وخت په ټولو ښېګڼو،نوي هڅوونکي او لمسوونکي نوښت نه ډکې سندرې وغږوي:
خدای مهربان دی،ګوندي شات شي آشنا
زمـــا لــــه غزل نه دې لفظونه یوسي

هغه تقدير د دې لپاره زېږولی دی چې د پښتو شعر روحي توان په خورا ساده، پښتني ژبه، داسې بيان کړي چې تر ده نه پر مخکو شاعرانو خدای پېرزو کړی نه و:

داغ مې د زړګوټي شوې، غاټـــــول دې کړم
پټ مې شوې په پاڼو کې راټـــــول دې کړم
خيال مې تاو وي، غبږه لــــه ســـتورو نه
شپون مې شوې د سپينو وريو شپول دې کړم
ډېر يمه خود دار، خوستــــا د نـــاز ملنګ
سوال دې کړمه، ښکليو ته کچکول دې کـــړم
مست دې کړم، درود دې کړم، سرود دې کـــړم
غـــــر د مـــــــرغلرو يـــــم درجار به شم
ښکليه که په ښکلې اوښکه تـــــول دې کړم

هغه د خپل شعر له هر تصوير نه د رڼا ناوې جوړه کړې:

د شپـــو په څو، کې شپه پلوي شول يرغل ته تيار
ستـــــرګې ور وبريښوه، واغونده لباس د رڼا
ستا د کاروان په مخ کې بيا د تيارو زور ولاړ دی
ساقي، تر مورګو پورې ډک راوړه ګيلاس د رڼا

هغه د خپل شعر له هر تصوير نه د ښکلا ادې جوړه کړې ده:

زړه مې پاس د زاڼې په وزر پورې تړلی دی
پام کوه !دغشو واله !زه هم د چا خيال يمه

هغه د خپل شعر له هر تصوير نه د ميني بګرام جوړوي.
بېځايه نه ده چې د ((ستوري د ادب په آسمان کې))د کتاب ليکوال د کاروان د پېژندنې په برخه کې، دهغه پېژندنه د شعر پېژندنې نه راپيل کوي:

لطيف بهاند

((ده په شعر کې د اوسني شعر تر ټولو بنسټيز توکي ،تخيل،انځور،عاطفه،ښکلا او آهنګ په لوړ هنري دود په ځپو راوستي دي))-۱وفا،داود، ستوري د ادب په آسمان کې،پېښور،دانش خپرندويه ټولنه،۱۳۷۹کال،۱۲۷مخ.

اوښ او دکاروان شعر

که څه هم له اره د شعر وزن يوه داسې خبره ده چې لا تر اوسه هم د هغه په هکله څوک غوڅه پريکړه کولی نه شي،خو يو شمېر د هغه سرچېنه ډله ايز کار،بله ډله يې د مرغانو دچغار او عربان د خپل شعر د وزن سرچېنې په دښتو کې،د اوښانو د پښو نه د راپورته شوي سندريز خوځون بولي.

دغه پوهه بيا عربانو د عروضو په نامه ونوموله.د لومړي وار لپاره ددغې پوهې اصول په ۱۷۵ سپوږميز کال کې خليل بن احمد وړاندې کړل.

عروض د فعول پر وزن د شعر د وزن د تللو دنده لري.يا په بله وينا عروض د موزون او ناموزون شعر بېلول دي.عروض دشعر د وزن ټاکنه ده. او وزن بيا په ټاکلي وخت او ځای کې د غږونو ځای په ځای کېدل دي.

دا خبرې مو ځکه دلته داسې را وسپړلې چې اوښ،اوښانه او اوښبه او نور کارواني ژوند د پيرمحمد کاروان د شعر يوه غوره برخه جوړوي.

تر هرڅه دمخه دپيرمحمد له خوا د کاروان دتخلص ټاکنه هم کېدای شي همدا رېښه ولري،دی وايي:

تـه وا مانه يې وژلـــــي ســـــل اوښـــان دي
د منـــــزل د نيـمې لارې لوټ کاروان يم

خدای چې راکړه برخه د ښار ياره مه کړه رخه
خـــوار غريب اوښبه يم،له ښکلا سره غږېږم

له سلـــــــــګو يې ډکوه چې سندريز شي
تش خو مه شــــه،دخپل يار له درده توري
بيا مې خيال ته شـرنګيدلي اوښان راغلل

لطيف بهاند

بیا به پرې کانـــــدي مهار له درده توري

دا چې پرانزي نن دې خیال د ښاپیریو تنې
کاروان د ښکلي اوښ له اوښکو نه الهام اخستی

شعر څپله مست اوښ دی، خپل څښتن ته نه دی رام
یو سمندر شور دی، ذره نه لري آرام
ویښ و له مستۍ نه کړي، شپه یې دې خوړلي
ده د خپل څښتن د خیال په څوري کې بادام
منډې وهي منډې د ښکلا په غرو رغو کې
کله ترې په لاره پریوځي، د روند بار د پیغام
ماته یې نتې د غلامۍ، پرې یې مهار دی
هېڅ د اوښانه په خوښه نه اخلي یو ګام
یو ځل که د خپلې خوښې اوښې باندې چو شو
خدایږو په ډانګو نو که ترې پاڅوئ بدنام
ناز به باندې نه کوې، خو نیاز ورسره بویه
شعر اغا بادار دی او شاعرې دی غلام

راوړې به ښـــــا پیرۍ درته ګلونه د الهام
بس بار به دې کاروانه وي اوښان په ترنم

ځان ستاینه
چې څوک یې نه مني هوښیار به وي مستان خو نه دي
کنه کاروانه !په غـــــزل کې دې بـــــلا کړې ده

ګـــــوړې او شـــــکرې دې سندرو ته ورګډې
ښکارې چې کاروانه د هـــــندو دوکان دې ګرو دی

لطیف بهاند

www.samsoor.com

کـــــاروانـــه غزلبوله !که دې توري شول تمام
له غاړو نه به نجـــــونې درته هار وغورځوي

هغه ان سقاط او خیرات له سندرو کوي او وایي:

کاروان که ومـــــري، سکـــــې هم نه لري
خوږې ســـــندرې یې په سقـــــاط منمه

تور دیوان یې سلامي کړل،د ښکلاوو ښاپیرۍ ته
غـــزلتوري د کاروان دي، که غمي د سلیمان دي؟

غزل یـــــې وانه وړې چې عقل به دې وتمبوي
دې لیوني کـــــاروان دې لپې لپې بنګ خوړلي

کاروان غزلبـــــوله، که دې توري شول تمام
له غاړونه به نـــــجـــونې، درته هار وغورځوي

ګوړې او شـــــکرې دې سندروته ورګډې
ښکارې چې کاروانه، دهندو دوکان دې ګرو دی

لطیف بهاند

www.samsoor.com

ښاپيرۍ زما همزولې

نه پوهېږم چې څومره شاعر يم او څومره نه، زه چې اوس د خپل تېر ژوند په خاص ډول د ماشومتوب شېبې رايادوم، نو خپل ځان له اوس نه زيات په ماشومتوب کې راته ښه شاعر وبرېښي. همدا اوس هم د اوسنيو شېبو، تراژيديو، خوښيو او ښکلاوو د ښې انځورنې لپاره د خپل تېر ژوند په تېره- تېره د ماشومتوب رنګينې شېبې په پور اخلم او د خپل شعر د کورګي سندريز دېوالونه ترې جوړوم. په ماشومتوب کې چې د تورو او کلماتو ښاپيرۍ مې په حکم کې نه وې، نو ماشوم شاعرانه کيفيت خو مې په حکم کې و. د ښاپيريانو کيسې مې دومره رښتيا ګڼلې چې د شپې به مې په خوبونو کې ليدې. په خپل ماشوم ذهن او خيال کې به مې يوه ښاپيرۍ جوړوله او ما به وې چې د وسپنې څپلۍ به ورپسې زړوم. په ځنګل کې يو ناست ملنګ به اسم اعظم راښيي، دعا به راته کوي او بيا به د ښاپيريو د وزرو جامې په راس لاځي. په ماشومتوب کې له فطرت او تخيل سره له تصنع او تعقل نه پاکه مينه کېږي او همدا مينه د سړي راتلونکی هم جوړوي.

کورنی چاپېريال هم د ماشوم په راتلونکي اغېز لري، که څه هم نه مې پلار شاعر و او نه مې مور شاعره وه، خو بيا هم مور او پلار مې ما ته ډېر شاعرانه کيفيتونه ښندلي دي.

زما د مور د ماشومتوب او ځوانۍ ژوند ټول په غمونو او تراژيديو کې تېر شوی دی، تراژيدي مې له مور نه په ميراث وړې ده او تر ننه له تراژيدي هنر سره زياته مينه لرم. تراژيدي موسيقي مې خوښېږي، تراژيدي فلمونه، افسانې، ناولونه او شعرونه مې خوښېږي. زما د مور څلور وروڼه يو په بل پسې مړه شوي وو. کله چې زه لږ څه غټکی شوم، نو مور به مې د نورو افسانو تر څنګ، د خپلو وروڼو د مرګونو کيسې راته کولې. له کيسې وروسته به مې مور ژړل، ما به مې مور ښکلوله او زارۍ به مې ورته کولې چې بس دی، مورې مه ژاړه. کله- کله به مې مور د خپلو وروڼو په ياد يوه نيمه لنډۍ په غلي اواز ويله. د مور اواز به پر ما خوږ لګېده او ما ته به يې ژړا راوسته. ما مخکې وويل چې زه په ماشومتوب کې پر تورو او کلماتو لاسبرى نه وم، کنه ډېر

لطيف بهاند

کیفیتونه به مې د تورو او کلماتو په زور شاعرانه کړي وو. یوه خاطره دلته لیکم، چې شعر ته ډېره ورته ده:

مور مې د دویم پوړ په کوټه کې ټال راته جوړ کړی و، زه به په ټال کې زنګېدم، د دویم پوړ د کوټې له کړکۍ به مې مخامخ غرونو ته کتل، مخامخ غرونه به هم زنګېدل. زه نه پوهېدم چې دا غرونه څنګه زانګي؟ کله چې به زه له ټال نه راکوز شوم، دوی به هم ځای پر ځای ودرېدل. یوه ورځ نرۍ- نرۍ باران اورېدلی و، زه په ټال کې زنګېدم، ناڅاپه مې مخامخ غرونو ته پام شو، د غرونو پر لمن د بوډۍ ټال (شنه زرغونه) غوړېدلی و، غرونه زنګېدل، ما له ځانه سره وویل چې دا به د غرونو ټال وي او غرونه به په دې ټال کې زانګي، پر غرونو راخوره شنه زرغونه مې د غرونو ټال باله.

په همدې ډول له عجیبو شاعرانه کیفیتونو سره رالویېدم. پلار مې ډېر دینداره او امانتداره سړی دی. ډېر وخت به په نیمه شپه کې د تهجد لمانځه ته راپاڅېده. کله- کله به یې زه هم له ځان سره پاڅولم. د نیمې شپې چوپتیا او د ستورو ځلا به راباندې ډېره ښه لګېده. کله- کله به یې په اسمان کې هغه سره نژدې شوي دوه ستوري راښودل. یو ستوری به غټ، تک سپین و. پلار به مې ویل چې دا لیلا ده. بل ستوری به له سپین غټ ستوري نه لږ وړوکی و او سوربخون رنګ یې و. پلار به مې ویل چې دا مجنون دی. دوی دواړه یو پر بل مینان وو او دواړه د خدای په قدرتونو اسمان ته ختلي دي. دوی په کال کې یو ځل غېږې سره ورکوي او که چا غېږ په غېږ یو ځای سره ولیدل، چې هر سوال یې له خدای پاک نه وکړ، سوال یې قبلوي. ما به په زړه کې ویل، کاشکې زه یې غېږ په غېږ سرهووینم. بیا به مې په زړه کې ویل ښه که غېږ په غېږ یې ووینم، نو کوم سوال به له خدایه کوم؟ سوال به مې نه خوښېده. په دې سوچونو کې به خوب وړی وم.

پلار مې د شاتو له مچیو سره ډېره زیاته مینه لرله. کله به چې ژمی تېر شو، زموږ کډې به د غرونو باندې ته تلې. زموږ غرونه د ښېرېو په ګڼو ځنګلونو کې پټ دي، ځینې د ښنترو ځنګلونه هم لري. پلار به مې د ځنګل په لمن کې د اوبو پر غاړه د شاتو مچۍ ځارلې. د اوبو غاړې ته به یوه- یوه مچۍ راتله، اوبه به یې په خوله کې اخیستې او د ښېرېو په ځنګل به ورننوته. پلار به مې هغه ځای معلوم کړ. بیا به د ښېرېو په ځنګل کې ورپسې ګرځېدو.

کله ناکله به مو د ښېرېو په لویه ونه کې د شاتو د مچیو کور پیدا کړ، مچۍ به د لمر د وړانګو په غېږ کې لکه ګرځندې سپرغۍ د لویې ونې سوري ته ورننوتې او ځینې به

ترې راوتې. دا انځور اوس هم زما په ذهن کې ژوندی دی او اوس هم دا ښکلا په لفظونو کې نه شم نغښتلی. پلار به مې د څېړۍ لويه ونه د شاتو په مچيو پسې سورۍ کړه. تختې- تختې شات به په کې وو، د شاتو د مچيو په ټوپکي کې به يې ګوتې وهلې، يوې نيمې به پر ګوتو او لاسونو وچيچه، خو د پلار به مې هېڅ چرت هم نه خرابېده.

کله به يې چې پر مخ او يا له سترګو سره نژدې وچيچه، نو ما ته به يې ويل چې دا لشې رانه وباسه. ما به لشې ترې راوايستې. کله چې به زه د شاتو مچيو وچيچلم، نو ما به ژړل، پلار به مې راته ويل، چې ستنه يې درته ولګوله، دا د هر مرض دارو دي.

پلار به مې د شاتو د مچيو په منځ کې يوه اوږده زرينه مچۍ پيدا کړه، ما ته به يې راکړه. ويل به يې چې ورو- ورو يې په ګوتو کې ونيسه. دا ملکه ده او چيچل نه کوي. ما به ملکه ورو په ګوتو کې ونيوه، څومره پسته وه. زړه به مې يو ډول پرې خوږ شو. پلار به مې د واسکټ له جېبه کوچنۍ بياتي راواخيسته او د ملکې وزر به يې پرې کړل. بيا به يې د شاتو کندو ته واچوله. د شاتو د کندو سر به يې خلاص پرېښود. مچيو به د شاتو د کندو پر سر ګرځنې کاوه او ډلې- ډلې به د کندو ګېډې ته ورننوتې. په يوه شېبه کې به ټولې مچۍ د شاتو کندو ته ننوتې، د شاتو د کندو سر به يې وتاړه. د مچيو له کور نه به يې د شاتو تختې راپرې کړې. ما ته به يې يوه کوچنۍ تخته شات راکړل، چې دوه درې ټوټې به مې وخوړل، موړ به يې کړم. يوه شېبه وروسته به شاتو تږی کړم. د ځنګل په لمنه کې به پر يخه چينه څملاستم او يخې اوبه به مې وڅښلې. پلار به مې له شاتو نه ډېګی ډک کړ او له ځنګله به روان شوو.

پر لاره به خوشحاله- خوشحاله راتلو. زما مخ به د شاتو د مچيو له لشو نه پړسېدلی و. سترګې به مې تنګې شوې وې. پلار به مې مخ ته هنداره راته ونيوه. ما به په خپل ځان پورې خندل. د هر څه په باره کې به مې له پلاره پوښتنې کولې. له پلاره مې پوښتنه وکړه چې د شاتو مچۍ شات څنګه جوړوي؟ پلار مې راته وويل: مچۍ ګلان په ځانګونو کې راوړي. دننه په صندوق يا کندو کې يې پاڼې پاڼې ږدي. د ګلونو د پاڼو له پاسه ملکه ورو- ورو ګرځي. له کومو ګلپاڼو نه چې ملکه تېرېږي، هغه ګلپاڼې په شاتو بدلېږي.

زموږ د کور په هره کوټه کې دوه يا درې د شاتو صندوقونه چې موږ يې ټمبکې بولو- وو. زموږ کور ته به له سهاره تر مازيګره مچيو په وزرونو کې رنګ رنګ ګلان راوړل.

لطيف بهاند

www.samsoor.com

ګلپاڼې په ځانګونو کې مچۍ ډېرې ښکلې ښکارې. زه د دویم پوړ په کوټه کې ویده کېدم او زما کټ د شاتو د مچیو له ټمبکې سره جوخت ایښی و. د شپې به مې له کړکۍ نه د ستورو ډک اسمان کوت. د لیلا او مجنون ستوري به مې کتل، چې څومره سره نژدې شوي دي؟ بیا به مې د شاتو د مچیو زمزمو ته غوږ کېښود.

کله- کله به مې د ټمبکې تخته ورو په څپېړه ووهله. د شاتو د مچیو ځوږ او زمزمې به لا پسې ډېرې شوې. ما به په زړه کې ویل چې اوس به د ډېرو ګلپانو له پاسه ملکه تېره شوې وي او اوس به ډېرې ګلپاڼې په شاتو اوښتې وي. په زړه کې به راوګرځېدل، کاشکې زه د شاتو ملکه وای چې ګلپاڼې مې په شاتو بدلولای.

پلار مې د شاتو د مچیو په باره کې دا هم راته ویلي وو، چې دوی ډېرې اصیلې دي. په کوم کور کې چې بې دیني او بې اتفاقي راشي او یا ظالم پاچا پر وطن واکمن شي، نو دوی له هغه کوره ځنګل ته ځي، د شاتو مچیو د ښکلي پیغمبر د ژړا تاب نه درلود. د پیغمبر اوښکې یې وځېښلې او لوی خدای د شاتو جوړول پرې ولورول. پلار مې ویلي وو چې د شاتو د مچیو د ساتلو لپاره باید په زړونو کې پاکي او تقدس وساتو. دا خبرې مې له پلاره اورېدې او زما په یاد کې پاتې کېدې. زما د ژوند شېبې لکه ګلپاڼې په غېږ کې مچۍ تېرېدې. اوس نو زه زلموټی شوی وم او ورو- ورو د بلوغ درشل ته ورنژدې کېدم. اواز مې لږ ډډ شوی و. خو لا تر اوسه مې هغه ډول خوبونه نه وو لیدلي، چې د بلوغ په باب مې په منیة المصلي کې لوستي وو. یوه ورځ مې پلار د مچیو د ټمبکې (کندو) تخته خلاصه کړه. د شاتو د سپینو تختو د پاسه تورې مچۍ ګرځېدې. په یوه لویه سپینه تخته کې دوې غوټې وې. پلار مې ویل په دې هره غوټه کې یوه نوې ملکه اوسېږي. که چېرې دا غوټې داسې پاتې شي په دې کور کې به دوې نورې ملکې هم پیدا شي او بیا به د دې کندو نظام خراب کړي. نوې راپیدا شوې ملکې به یو- یو ټولی مچۍ له ځانه سره وباسي او دا کندو به کمزوری شي. پلار مې چاړه راواخیسته. په داسې احتیاط یې غوټې غوځې کړې چې په غوټه کې د ملکې چنجی زخمي نه شي. پلار مې د کندو له تختې نه راتویه شوې خاوره لمده کړه. لمدې خاورې خوږ بوی وکړ. پر ما د شاتو بوی او د لمدې خاورې بوی ډېر خوږ لګېده. پلار مې په کندو پسې تخته بنده کړه. د تختې پر درزونو یې لمده خټه وموښله.

یوه اوونۍ وروسته د همدې ټمبکې له سوري ګڼې- ګڼې مچۍ راوځي او په هوا کې ګرځنې کوي. له ټمبکې نه یو لوی ټولی مچۍ راووتې. مچۍ په هوا کې تاوېدې.

غوښتل یې چې د هغه لرې ځنګله په لوري لاړې شي. خو پلار مې د هغوی مخه ونیوه. د ورو شګو ګوزارونه یې پرې وکړل.

مچۍ یې زموږ له کور سره نژدې د توت ونې ته وروګرځولې. مچیو د توت په یوې هسکې څانګې پورې ټوپکی جوړ کړ. یوه مچۍ په بلې مچۍ پورې نښتې وه. د لمر شغلې پرې لګېدلې او دوی وزرې رپولې، ډېرې ښکلې برېښېدلې. کله به باد ټوپکی وښوراوه. ما وې چې اوس به د ماشومانو د شګو د کوټنۍ غوندې د مچیو دا کور هم راړنګ شي. خو نه پوهېږم چې ولې نه ړنګېده. پلار مې له وچ او تش کدو نه جوړ شوی د مچیو د راایسارولو لوښی هم له ځان سره توت ته وخېژاوه. زه هم توت ته پاس وروختم. پلار مې د ډېرو مچیو په منځ کې ملکه لټوله، تر لږې شېبې لټون وروسته یې د شاتو ملکه پیدا کړه. ورو- ورو یې په ګوتو کې ونیوه. ما ته یې وویل چې له جېبه مې بیاتي دروباسه. ما یې له جېبه بیاتي راوایسته او د ملکې وزرونه مې پرې کړل. پلار مې ملکه له کدو نه جوړ شوي تش لوښي ته واچوله. بیا یې ورو- ورو په لپو- لپو مچۍ تش لوښي ته پسې ورواچولې. د مچیو ډک لوښی یې له ځان سره راکوز کړ. د نوې ملکې دا لوی ټولی مچۍ یې په یوه بله خالي ټمبکه کې سمبال کړې. څو تختې شات یې هم ورته کېښودل، چې څو دوی خپل شات جوړوي، په دې تیارو شاتو به څو شپې ورتېرې کړي. ما مې له پلاره پوښتنه وکړه چې تا خو څو ورځې وړاندې په هغه ټمبکه کې د ملکې دوې غوټې غوڅې کړې، نو دا دربیمه ملکه له کومه راپیدا شوه؟

پلار مې په خندا کې راته وویل: دا ملکه ما پرایښې وه، ځکه چې هغه ټمبکه ډېره زوروره وه، ما وې چې یوه بله ټمبکه هم ترې جوړېدای شي. په دې لا دوې ورځې پوره نه وې تېرې، چې هماغې اولنۍ ټمبکې بیا شورش وکړ. یو کوچنی ټولی مچۍ ترې رابېلې شوې او په نژدې دېوال پورې پنډې شوې. پلار مې ملکه پکې ونیوه. دا ځل یې وزر پرې لنډ نه کړل. ما ته یې راکړه او راته ویې ویل چې په ورغوي کې یې ورو- ونیسه، چې درنه مړه نه شي. ځکه چې د ملکې مرګ د یوې پاچاهۍ د پاچا مرګ دی. ما ملکه په ورغوي کې ورو ونیوه، زما په ورغوي کې یې ورو- ورو وزرونه رپول. د وزرو له رپولو سره یې ان زما زړه تخناوه. پلار مې راته وویل چې دا ملکه یوسه او د غنمو په شنه کرونده کې یې خوشې کړه. زما په زړه کې یو سوال غځونې کولې. پلار مې نور څه هم راته ویل، خو ما نورو ویلو ته پرې نه ښود او ترې ومې پوښتل:

www.samsoor.com

پلاره ! تا هغه بل ځل ویل چې هغه بله ملکه ما پرایښې وه، چې نوی کور جوړ کړي. نو دا ملکه ولې نوي کور جوړولو ته نه پرېږدي؟ پلار مې موسکی شو. ویې ویل چې ته ډومره ډېرې پوښتنې کوې. بیا یې په ځواب کې راته وویل: ځکه چې یو خو دې ملکې ډېر کم شمېر مچۍ له ځان سره ملګري کړې دي، یعنې یو پاچا باید ډېر رعیت ولري او د دې ملکې رعیت ډېر کم دی، بله دا چې هغه پخوانۍ تمبکه کمزورې کېږي. د دې ملکې غوټه ما نه وه لیدلې. کله- کله د ملکې غوټه په پټ ځای کې وي. له سړي نه پاتې شي. زما د سوال ځواب وشو. اوس نو زه په خوشحالۍ له کوره راووتم. ما ته ځان ډېر غټ برېښېده. ځکه له ما سره د مچیو پاچا ملګری شوی و. زه د غنمو تکې شنې کروندې ته ورسېدم. په یبلو پښو، په تکه شنه کرونده ورګډ شوم. شنه او تنکي غنم زما په چاودو او یبلو پښو زخمي شول او خوږ بوی یې په هوا کې خپور شو. دا بوی هم د شاتو او لمدو خاورو د بوی په شان پر ما خوږ ولګېد. ورو- ورو مې خپل ورغوی پرانیست. اوږده زرینه او وربښمینه ملکه مې پر ورغوي ګرځېده. وزرونه یې هم جوړ وو. خو خدای زده چې ولې نه الوته. زما ډېر زړه پرې وخوږېده. ورغوي ته مې ورو پوکی وروکړ او په پوکي سره مې د شنو غنمو غېږې ته والوزوله. کور ته په خوشحالۍ راستون شوم. بیا مې له پلاره پوښتنه وکړه چې ولې دې ملکه له کوره لرې شنې کروندې ته راباندې یووړه؟

پلار مې بیا په موسکا کې راته وویل: "ځکه چې له کور او نورو تمبکو لرې وي. که دلته نژدې مو ازاده کړې وای، بیا به کومې تمبکې ته ننوتلې وای او یوه جوړه پاچهي به یې خرابه کړې وای. بله دا چې د ملکې مرګ لویه ګناه ده. بس د پاچا مرګ دی. ما وې چې ملکه ډېره تنکۍ وي، په شنو او تنکیو غنمو کې به له بل سپېره ځای نه خوشحاله وي او تر ټولو لویه ارزو مې دا وه چې ګوندې د مچیو یو داسې لښکر پرې راشي چې ملکه یې مړه وي او یا یې ملکه نه وي، نو دا به یې ملکه شي او ورانه پاچهي به پرې جوړه شي".

زه اوس هم داسې انګېرم، چې زما د شعرونو او سندرو لفظونه هغه مچۍ دي چې د ښایست او شعر په شنه کرونده کې یې زرینه ملکه ورکه کړې ده. زه تل د دې زرینې ملکې په لټون کې لالهانده ګرځم. زما همځولې ښاپېرۍ راته ویلي دي چې دا ملکه ما لیدلې ده. ما هم د خپل خیال او خپل شعر د ښاپېرۍ لمنه نیولې ده. د خیال او ښکلا په ډېرو جزیرو یې وګرځولم، خو لا مې موندلې نه ده. تر هرې پلټنې وروسته ښاپېرۍ کټ-

لطیف بهاند

کټ خاندي او د یوه نوي پړاو د پلټنې بلنه راکوي. کله- کله مې شک پیدا شي چې هسې نه ملکه زما د همځولې ښاپېرۍ په ورغوي کې وي. که خدای کول سبا به د ښاپېرۍ ورغوی پرانیزم. ګوندې زرینه ملکه په لاس راشي او د سندرو یوه کوچنوټې پاچهي راته جوړه کړي.

پـه مینه
کاروان

دهغه په شعر کې، کلمات او ترکیبونه یو ذهنی سندریز پژواک لري.

کاروان په خورا نرمه ژبه،دهغه دکتاتورانو په وړاندې سندریز غبرګ پورته کوي، چې هر چېرې او یو ډول نه یو ډول ځان د ازادۍ ویاند ګڼي.

هغه د جلادانو په وړاندې د کرکې دیوالونه جوړوي.

هغه، هغه جلادان او دیکتاتوران دي، چې په خپله د ازادۍ اصلي قاتلان دي.

دهغه په شعر کې مینه او حماسه اوږه په اوږه روان دي.نه، نه روان نه دي، کوربانه دي، کوربانه نه دي، نغښتي دي.

کاروان،د یوه ستر کوډګر په څېر موږ دخپل شعرد سحرګرو ترکیبونو په سندریزو اوازو او شر و شور کې، له کږو وږو ،لوړو ژورو خو خوندورو لارو نه تېروي او د تصویرونو هغه کوډګر او خوب کې لیدلي جنت ته مو رسوي، چې یوازې او یوازې د کاروان په شعر کې یې لیدلی شو.

د کاروان شعر د مرغلرو ،هغه امیل ته ورته دی، که یوه دانه یې نه وي، یا لویه او کوچنۍ وي، یا یې رنګ څه تت او روښانه وي، نو ټول امیل به یې بل رنګه بربښي.

د انسان د ربښتیني جوهر برالا کول د هنر لومړنۍ دنده ده.

که زه په موسیقۍ پوهېدلای، مابه د کاروان د شعر، ټول سندریز رازونه، چې خورا بې شمېره دي، د سندرو په ژبه دهغه د جګړمار اولس لپاره سندرې کړې وای.مابه دهغه شعر، دشعر سندره بللې وای او په هغه کې به مې دهغه د سندریزوالي ټول اړخونه ښودلي وای.

دکاروان شعر، هغه مرغه ته ورته دی، چې یو برید هم نه پېژني.هغه، نه دفصلونو، نه د دریابونو، نه د غرونو او نه دبل کوم برید، پروا لري.دهغه شعر، د افسانو او تاریخ، له درنو، غمجنو او مینه ناکو پېښیو سره یو ځای، د زړونو دالانونو ته رسوي.

لطیف بهاند

دهغه لپاره شعر، يعنې نوی والی، شعر يعنې بدلون، شعر يعنې، اوښتون، شعر يعنې، دخلکو بری، شعر يعنې د ښکلا څوکه، شعر يعنې د شپېبو ابدي کول.

ولې څوک، کاروان ښه شاعر بولي؟

داځکه چې کاروان شاعر دی، بله داچې د هغه د شعر روان، د شعر د لېوالو له روان سره هم اهنګه او همغږی دی، بيا داچې دهغه په شعرکې نغښتی ارمان، په رښتياهم د هغه چا له ارمان سره اړخ لګوي چې، هغه يې خوښېږي، دده په شعر کې نغښتل شوې او بيا په سندريز ډول بيان شوې وينا، هغه وينا ده چې دده دشعر لېوال هغه غواړي خپله ووايي، خو دوی يې ويلی نه شي، که ويلی يې هم شي، داسې ښکلې، پېيلې او زړه راښکوونکې يې انځورولی نه شي.

هغه، شعر دشاعرۍ لپاره نه ليکي، دځان وياړنې لپاره هم نه، هغه شعر د ژبې د شعري پانګې او د زړونو دتسل لپاره ليکي.

دکاروان مخکې به چا، دومره په سادګۍ دپښتو ژبې له ښکلاييزه توان نه، ګټه اخيستې نه وي.

چېرته د سندرو کاروان واړوم

زه چې کله بې هنداروا وبې تصويره کېږم. زه چې کله غواړم دردمې په لفظونو کې ونغاړم. زه چې کله غواړم چېرته يا چاته ځان بيان کړم. زه چې هغه وخت دبارانونوله بهير نه ورک کېږم او وزړه نه دللمې دګلونو ورور جوړوم، نو دکاروان دغزلو تيريدونکي او نه سترېدونکي کاروان ته غوږ غوږشم. زه چې کله کوم خم ته تکيه او يارته مخامخ شم، نو پوهېږم دچا پښتني ارواح په ما راګرځي اودلرو لرو کليوتپې مې په پښتني يکه زارتر غوږو کېږي. زه چې کله اوس، اوس په تصور کې دپښتني ستومانه زړه له تل نه راجګ شوي فريادونه اورم، نو په خيال کې مې په رښتيا سره زموږ دنګو غرونو دڅېړيو دنګې ونې تيرېږي. نو په دې ګونګ ماحول کې يوازې دکاروان خبرې کوونکې او افسانه بيانوونکي چنار ته غوږ شم. هغه چنار چې روح يې دلوی ګړنګ په شان دنغمو له ازانګونه ډک دی. نه پوهېږم چې دنغمو له ازانګو نه ډک دی او که يا کوم غيبي سندرمارپه کې غږيږي؟ خو دا غيبي سندرمار په کوکو نارې وهي چې:

راشه درحمت بارانه ښار اخيستی اوردی
ژوند لکه دکلي دچنار اخيستی اوردی
راشئ زما اوښکې ورله يوسئ بلبلانو

لطيف بهاند

www.samsoor.com

سوځي درنه ښکلي لاله زار اخيستی اوردی
نه يې دچالاس لکه امېل له غاړې تاوشو
غاړه کې يې خپل دغاړې هار اخيستی اوردی
وچې شونډې گرځئ بدبختانو ميخوارانو
اوښکې دانگوروسوې انار اخيستی اوردی
لرې شه لمنه به دې وسوځي طبيبه
پرې يې ږده چې څه کيږي پرهار اخيستی اوردی
ماوې گلابي جامونه راکړه راته وې يې
واروکړه تلوارمه کړه ستا وار اخيستی اوردی
سوې دکاروان سندرې چا په زمزمه کړې
گوتې دمطرب وسوې شاتار اخيستی اوردی

هوکې اوردی خوپه دی نه پوهيږي چې دا اور په خپله هغه چا بل کړی دی چې ځان درحمت باران گڼي.هغه حتی په دې هم نه پوهيږي چې همدې باران حتی ژوند دکلي دهماغه يوازني چنار په شان اور وراچولی دی ،نه يوازې دکلي چنار،دکلي لاله زار،دمين دغاړې هار،دکلي انگورواوانارهم اور اخيستي دی.

زموږ شاعر،هغه شاعر دی چې سندرې يې وينځې او غزل يې غلامان دي.هغه شاعرچې خوب تښتيدلو ته دغزلو اوقصيدو کاروانونه رسوي.دفطرت مور دنغموغوټې ورته ساتي.داشاعرسره له هغه چې په مينه کې تر بل هر مين نه ډوب دی،مگرستمگر ماحول دی دېته اړباسي چې خپل نازک غزل ته داسې تشبيه پيدا کړي:

(دښو اوشونډو ياد هم رانه هير دی
—جوړ غزل مي له خنجر او له پرهر دی).

دا هغه شاعر دی چې شهيدې پيغلې يې په ماتو کوديو کې له گودرنه داوبو پر ځای وينې وړې.دا هغه شاعر دی چې دکلي ماشومتوب يې شهيد شوی دی.نوله دې کبله دی چې دتفکر او احساس دپراخ اسمان په لمنه کې ددغې راخوټيدونکې چينې او غيبي سندرمار په باب خبرې،څېړنې او څه ليکل به اسانه کار نه وي.کلونه،کلونه کيږي چې ما دشعر په باب خپلې زده کړې اوڅېړنې پيل کړې دي .خو داسې يو تصوير ،داسې يو انځوراوداسې يو تعريف چې زما تنده پرې ماته شي اوخوند راکړي نه ليکی شم اونه ويلی شم.ډير وخت مي هغه په سندريزو توروکې داحساس، عاطفې اوتفکرنه

تکراریدونکې جره غوټه ده.داغوټه چې څومره جره وي په هماغه اندازه خوړه اوزړه راښکونکې وي،وګورئ چې دکاروان دپاره شعر څه شی دی اوڅنګه جوړیږي:(چې سندرې مې راشنې شي له خبرو-په سپېروشونډومې تانده خولګۍ کېږده)

نوشعرکه دښکلوبیتونو،ترکیبونو،کلمو،تشبیهاتو،استعارو،ردیفونو،قافیو ، اهنګ او وزن نه جوړه شوې فرشته وګڼو،نوهغه انداز چې زموږ دزړه په تل کې یاغي اوسرکش پښتني ناارام روح کامران شاعرراموي په دې قواعدو نه جوړیږي بلکې دکاروان دا جوړونه ډېره ساده اوپښتني ساه ده:

(شاعران یو درڼو اوښکو پر پاڼو-دزړه ویني کړو سندرې بیایې وایو).

که شعر دخیال له میکدې نه دهستۍ ښښونکو میو ،څاڅکي،څاڅکي راڅڅول راڅڅول دي،هغه دهغه چا لپاره چې دیار او زمان غم پرې غلطوي.نو دکاروان شعردغزل، توري هم ددې میو نه کم نه دي:(کاسې دغزلتورویې دخیال له میو ډکې-کاروانه نن دې طبعه له خماره ښوییدلې).شاعر باید څومره لاره وهلې وي.شاعر باید دمعنویت کوم درشل ته ورسیږي.باید دتفکر کوم او دروح دبغاوت کومې درجې ته ورسیږي چې شعریې دومره سندریزشي.چې شعریې دومره حماسي لیریک اوحماسي رومانتیک شي:

چېرته یې هنداره بې تصویره یم-راشه چې بې خوبه بې تعبیره یم
راشه چې تنها کي پښې دې ښکل کړمه-ورکه سبا ستړی له شوګیره یم
درد یم په لفظونوکې مې ونغاړه-لږ خومې بیان کړه بې تفسیره یم
شمس مې شه،صیقل مې کړه،شاعر مې کړه-مست مې کړه،محبوب مې شه،بې پیره یم
زړه مې ورور دللمې دګلونودی-ورک دبارانونوله بهیره یم
خدایه که پښتو راسره ووایي-جار دې له منکر او له نکیره یم
چېرته دسندرو کاروان واړوم-زه راغلی نن له بم اوزیره یم

کله چې دغه راز شعرونه لولم په دې تصورکې کېږم چې شعربه دبربنډونازولو اندیښنو په وریښموکې دمعنویت تاوول وي.هغه هم په څه نزاکت او څه ادا.نودلته ده چې بیرته دشعر داساسي اجزاوو په فکر کې کېږم او سمدلاسه ماته:احساس،عاطفه،سندریز ریتم،کلمات اوتفکر رایادیږي. خوهغه څه چې دکاروان په شعر کې راځي ،دغه ټول بریدونه لکه دزمان نه ایلیدونکي بادونه پرې کوي،کله

وړاندې،کله څنګ ته ،کله شاته درومي.په هر لوري چې درومي زما دژبې شعر پرې رنګينيږي.نو له دې کبله دي چې دکاروان شعر ته نه يوازې ښکلا پيژندونکي،بلکې شاهانو نه وروسته ،دغرونو تور ديوان ،دده دشعر ښکلا ته سلامي کيږي:

تور ديوان يې سلامي کړل،دښکلا ووښاپيروته
غزلتوري دکاروان دي،که غمي دسليمان دي

رستيني شعرتل په خپل شعر کې خپله راڅرګنديږي.دهغه په هر تخليق کې دی دخپل ټول معنوي پيټې سره روان وي.په تيره هغه شاعران چې شاعري دهغو له پاره په يوه مينه بدليږي.شعر دکاروان،هستي اوداندېښنو زړې جوړوي.دی کيداي شي په پښتو ژبه کې لومړنی شاعر واوسي چې دومره زيات دشعر،شاعري ،شاعر،غزل،غزلتوري،غزلپانه،غزليز،سندرې،سندريز،سندرماراونغمې کلمې،په بيلابيل هنري انداز سره چې دده دشاعرانه احساس څرګندونه کوي،په شاعرانه سندريز ډول استعمال کړې دي.دمثال په توګه که دده دشعر موضوعات دڅنار خبرې کوي په کتاب کې راوسپړو نوموړي په دې کتاب کې دشعر ،شاعري اوغزل،غزليز،غزلتوري،غزلپانه ،سندرې،سندريز،سندرماراو نغمې کلمې چې په يوډول يوډول دده دتخليقي شاعرانه احساس بيان دی له څلورسوونه زيات ځل استعمال کړې دي چې له څلور سوه نه زيات رنګين او نه تکراريدونکي تصويرونه يې ترې جوړ کړي دي چې دشعر اوغزل په باب دده دپوره نظر څرګندونه کوي.کله چې څوک دزړه په سترګو اوشاعرانه مينې سره دده شعرونه ولولي دې نتيجې ته رسيږي چې دی په خپل شعر کې حتې يوه کلمه هم په تصادفي ډول نه انتخابوي او هره کلمه دزړه په درد مرولي او ديوه ستر فنکار په توګه يې دکوم محبوب غاړې ته امېل کوي.دې مخکې له هغه چې شعر ليکي دخپلې شاعرۍ له پاره په خپل هنري توان سره مناسبه ژبه جوړوي.دی په ډير تدبير سره غواړي لومړۍ جوته شوې ژبه سپيڅلې اولمانځې کړي او بيا خپل غزل ترې جوړ کړي:

ستا افغان ښايست به دټپو په ژبه ستايم
جوړه پلازمينه مې دزړه پرکندهار کړه
خلکو په ښکنځلو باندې ټول توري جوته کړل
لرخوږې کاروانه په غزل کې سندرمار کړه

زه نه پوهيږم چې دسندرې کلمه له کومه وخته په پښتو ژبه کې دانساني روح

دانځور انځورونه باسي خودومره پوهیږم چې تر کاروان نه مخکې چا زما په ژبه کې د سندرې کلمه دومره نازولې او سندریزه کړې نه وه.دکاروان روح دپښتني ماحول دوهم سندریز طبیعت دی.دی دکلمو او تورو سندریز اواز،هغه اوازچې دکلموپه زړه او روح کې تیریږي په نه بیانیدونکي ډول سره اوري.دی دغه اواز دخپل روان دنه ارامه کیدونکي اواز له اوازه سره هم اوازه کوي.هغه دپښتو ژبې سندریز توان داسې احساسوي چې کولای شو ووایو چې تر ده مخکې به کم چا احساس کړی وي.دېی دخپلي ژبې په ټوله پانګه،دهغې په سندریز،انځوریزاوپیچلي ښکلایز قدرت ډیرښه پوهیږي.خو دکاروان قدرت په دې کې دی چې دغه توان اوقدرت په ډیر ساده ډول د پیچلتیا نه پرته په بې ساري هنري ډول بیانوي.دی چوپو کلماتوته روح ښښي.دی چوپو اوخاموشو کلموته ښکلایزه داسې ساه ښښي،په داسي ساده ډول له هغه نه نه تکراریدونکي انځورونه جوړوي چې تر هغه نه، نوره سادګي امکان نه لري:

چوپو کلموته چې موسکی شاني په مینه شوې
وې ګونګې بلبلې سندرمارې دې ترې جوړې کړې
او په دې ډول توري نه یوازې په غږیدا بلکې په نڅا راځي.

زه دکاروان دژونداودهغه دشعر دلومړیو تجربو او هغه ماحول سره چې ده په کې هنري بیان پیل کړی پوره معلومات نه لرم.زه دهغه انګار په باب معلومات نه لرم چې ده دخپل شعردنغري اور پرې بل کړی دی ،خو هغه څه چې اوس لولم.هر شعر،هرغزل،هراواز اوهره قصیده ما لوستلو او زما قلم لیکلوته هڅوي.کیدای شي په رښتیا په دې غرونوکې دپیړو،پیړو نه کوم ویده کړل شوی سندرمارده سره یاري کوي.کیدای شي په رښتیا دده دروح ګړنګ له نا بیان شویو سندرو اونغمونه ډک وي اوغیبي سندرمارپه کرار کرارهغه ورته دشعر په توګه بیانوي:

روح مې لوی ګړنګ دی،دنغمو له ازانګو نه ډک
ښایي کوم غیبي لوی سندرمار ته مخامخ یمه

مګر دی دیوه مومن اورښتیني معتقد په توګه بیرته خپل خالق ته ورګرځي،خوپه دې ګرځیداکې خپل پښتني ماحول نه هیروي:

خدای مې ناست په زړه کې دی،باران پرګلو ځي راځي
ټول ټپه ټپه یم،یکه زارته مخامخ یمه

خوپه همدې غزل کې دی خپل ټول قدرت ته حیرانیږي اودا حیراني تر دې رسیږي

لطیف بهاند

چې حتې نه پوهېږي چې دده سندربول او دده دشعر سندریز توان له څه شي دی:

ووایه کاروانه مؤکل دکوم یو راګ یمه ؟
تار مې له رباب سره، ستار ته مخامخ یمه

که دا خبره و منو چې هرشعر دهغه دویونکي شاعرد شخصیت تجلا دی.هر شاعر په خپل شعرکې خپله هستي تجربه کوي.البته زموږ اکثره شاعران هغه دالهي له عظمت نه پیل کوي.بیا ځان ته راځي.هغه نه وروسته ماحول ،انسان ،بیا دهستۍ بې پایه تجربې ته ورتیرېږي.هغه په شوق،تلوسې،فصاحت سره په خپله دیوي رڼې چینې په شان راخوټېږي:

چې سندرې مې راشنې شي له خبرو
پرسپیرو شونډو مې تانده خولګۍ کیږده

دشعرکاروان

ته دښکلا دغرپر سرولاړه،
لکه مغروره او سرکشه ونه،
په څانګو ،څانګوکې دې ناست دي دسندرو مرغان.
ستا دسندرو مرغان،
که زمونږ کلي ته په سیل راشي،
زمونږ دغرونو دځنګلونو څېرې غوځې او نښترشهیدان،
زموږ دکلي له چنارچناره،
دشهیدانو تابوتونه جوړدي،
زماپه لپه کې دې ځاله وکړي،
ستا دسندرو مرغان.
...خو که د ونې ددوو څانګوپه څېر
زمالاسونه په تبرونو چاغوځ کړي نه وو !

***

کاروان صاحب ته !
ګران نا اشنا ،اشنا ته سلامونه !

لطیف بهاند

www.samsoor.com

هيله لرم، چې دژوند هره شېبه دې دخپل شعر په شان دهستۍ له مستو څپو نه ډکه وي.

زه کاروان صاحب له نېژدې نه پېژنم، ماکاروان صاحب ليدلی نه دی.ماحتی ترننه پورې(د۱۹۹۲کال دا پريل لسمه ورځ)او رېدلی هم نه دی.د۱۹۹۳ميلادي کال دجولای لسمه ورځ وه چې زموږګران دوست،دانشمند وروربښاغلی زرين انځورماسکوته راورسېد اوڅوورځې وروسته يې ماته دکاروان دشاعرۍ په باب څه وويل او په يوه ماښام کې يې دهغه(له ماښامه ترماښامه)دشعرونو مجموعه دلوستلو له پاره راکړه.انځورصاحب دکاروان صاحب په باب ډېرښه نيت لاره او دهغه دشاعرۍ په باب يې خوږې خبرې کولې.ما کتاب واخيست،په مينه مې ولوست،که رښتيا ووايم خونديې رانه کړاو علت يې هم همدا وچې کېدای شي دده دکتاب سره يو ځای ما دشپون صاحب يو کتاب هم ترلاسه کړ،کېدای شي دشپون صاحب ددغه کتاب تر اغېزې لاندې،يا له کاروان سره دنه پېژندنې ترتاثير لاندې زه دده شعر جذب نه کړم.ياهم کېدای شی دکاروان صاحب هغه مجموعه به همداسې وه.اوس مې چې بيا هغه مجموعه را واخيسته داسې ښکاري چې په رښتيا هم په هغې کې ځينې شعرونه ماته داسې ښکاري لکه چې بل چا ليکلي وي.البته هغو ته به وروسته اشاره وشی.زه فکر کوم چې په هغه کتاب کې چې زه به اوس دهغه په څه ښکلو او نايابو ترکيبونو خپله نيمګړې ژبه بشپړه کړم.کاروان لا دلته ،هڅو او ورکو چاروپسې سرګردانه و،اويا کېدای شی هغه غوښتل چې ډېر شعرونه چاپ کړي.که خبره را لنډه کړم بالاخره مې يو ورځ دچا په لاس کې دخوشحال دفرهنګی ټولنې نشراتي ارګان ((شمشاد مجله)) وليدله(دربيم کال لومړۍ ګڼه،۹۳کال اپريل -سپتمبر)په هغې مجله کې دکاروان صاحب _دتبسم لاس-په نامه يو غزل چاپ شوی و ،ما داغزل په وار وار سره ولوست،بيامې ولوست او ځان سره مې وويل:زما همژبو مبارک مو شه.هېڅ مې هغه وخت او شېبه نه هېرېږی چې ومې لوستل:

سور دروح په وينو دکاروان غزل
ته وا دکـــابــل دپېغلې مړې دی

دادی چې اوس مې بيا يو ځل له ماښامه ترماښامه-مجموعه ولوستله په رښتيا چې هلته ځينې داسې شعرونه يا نظمونه شته چې په هغې کې،هغه سترې ځانګړتياوې چې دکاروان په ننني شعر کې ليدل کېږي او هغه رنګينه وي،هلته نشته،خوبيا هم کاروان صاحب:

لطيف بهاند

www.samsoor.com

تاسو چې کولای شی په زړونو کې د تلوسې تنده وکړئ، تاسو چې کولای شی په هغو کې د خمار گلونه راشنه کړئ. دا چې ستاسو تندی کاڼي ماتوي او بیا موږ له هغه نه ټول زگېروي او فریادونه کوو، خو تاسو له هغونه کورگي جوړوئ. تاسو چې له پرهرونه، پسرلي جوړوئ او د ژوند شاړې د نغمو په ابشار خړوبوئ او په هغه بیا دروح دستمال مینځئ او کله کله د یاغیتوب هغه شپه چې زه یې یادوم:

وړو خدایانو سره وې، راځئ چې ښه یې مات کړو
یاغی تندی دی، دا بـــه چاته په سجود راځي؟
موږ د سپرلو په غېږ کې شنه خوبونه کړي نه دي
لا په گلپاڼو کې سکروټـــې د نمـــرود راځي

گرانه کاروانه زه داسې انگېرم که تاسې په خپله شاعرۍ کې د ښاغلي لیونتوب د شعر ډول، د پاڅېدو، د انسان د هستۍ د معنوي جوړښت بیان ته وقف کړئ، دا به تاسو دیوه ځانگړي ډول خاوند وساتي، تاسو به په دې شعرکې بل ډول راڅرگند پرئ، تاسې حتی ترکیبونه او عبارات، نه د ترکیب او عبارت په توگه بلکې دیوې نوې نغمې دانځور په توگه انځوروئ. زه ستاسو او غني خان غني د غزل په شکل او جوړښت او په هغه کې نا پښتني کلماتو په خورا زیاتوالي نه غرېږم. زه د هغه په معنوي اړخ او په هغه کې ستاسو دروح د څرگندولو په ډول غرېږم. هغه خورا لوړ گڼم. یا هم کله کله ستاسو د شعر په ځینو بیتونو کې چې په ډېر ښکلا یز ډول هر څه په کې راڅرگند پږي، نه یوازې راڅرگند پږي، راخوټېږي او په دې کې عاطفه په نه تکرارېدونکي ډول رانغاړل کېږي. خو سره له هغه هم په ځینو ځایو کې ځینې ټکي بې ځایه ښکاري یا هم د غزل په نشه کې بې ځایه لیکل شوي دي او یا بل ډول تصویر شوي چې زه یې له پوهېدو نه عاجزیم.

د غه راز هر هغه شعر چې په هغه کې د ادبي صنایعو له تشبیه نه نیولې تر استعارې او یا مبالغې پورې کوم فن نه وي، هغه به ټول لوڅ خبروته ورته وي. د مثال په توگه موږ کولی شو ((له ماښامه تر ماښامه)) په مجموعې کې داسې بېلگې پیدا کړو:

د مود و ترې د رته راغلم تا سخا و نه کړه
ساقی مستانه هېڅ پېرزو دې په گدا و نه کړه
ستا په درشل کې مې تندی ډېرو سجدو که ستړی
ما ستا د حسن پرستش کړ تا پروا و نه کړه

د زړه ساحل یوازنی، یوازنی د پام وړ ترکیب دی، چې په دې غزل کې کولای شي

www.samsoor.com

ځان ته پام ورواړوی او له بلې خوا دا رنګه خبرې لکه د(وچ ککړ ساحل)ترکیب چې ډیر شاعرانه نه دی هم استعمال شوي دي. او یا هم دا بله غزله چې نویوالی لږ په کې تت شوی دی، په دې مطلع پیل کېږي:

ماوې چې مړو ته به زه وایمه ژوندۍ سندرې
خووخت مې نه پرېږدی په زړه دښکمرغې سندرې

اویا هم دغه دیوه ښه میتهنګ وینا ته ورته څو جملې:

"زمانې له خوبه پاڅه ،دوجدان غږونه واوره
دغه کوم عدل انصاف دی، چې حقوق دانسان وسول "

دهر شاعر یوه ډېره غوره دنده داده چې په خپل شعرکې دشعر ښکلایز اړخ ته هم پام وساتي،زیاروباسي چې کلمات او ترکیبونه سندریز وي.

دوهم دا چې که دخپلې ژبې توري،کلمې او ترکیبونه پیداکولی شي،چې باید پیدا یې کړي،باید دنورو ژبو له تورو ،کلمو اوترکیبونو نه ځان وژغوري.اوکه په تېره بیا کلمات بالکل نوي وي،هغه خو به بله ښکلا او خوند ولري.دمثال په توګه(دجنون پړاو) په شعرکې،که تاسودتخم په ځاي دزړي ،کلمه راوړې وای،ستاسوداشعر به داسې ښکلی شوی ؤ او دښکلا اغیزې به یې تل زیاتې وای:

مینې زما زړه کې دشعرونو زړي وکره
دې سوي چمن کې دګلونوزړي وکره
پرېږده چې دسترګو په پانوس مې ډیوې ولګي
حسنه په موسکا کې داورونو زړي وکره
لږمې داپرهرځیګر دمینې په اوروتبه
راشه لاله زارکې دداغونو زړي وکره
سترې به مې نشي فرهادی تکل په مینه کې
ماته په قدم قدم دغرونو زړي وکره

زموږ دزمانې شاعره ! دپښتني شعرکاروانه ! راځه چې دزړه له کومې درته ووایم:تاسې یوشاعریاست.دیوه شاعر په توګه ستاسو دتخیل بې سارې راخوټېدونکې چینه دنور او رڼا نه سرچینه اخلي.ستاسو په شعر کې دیوه شاعر خبره،بادونه داذانونو په ځای نارې وهي.دا اذانونه خلک نه عقیدې ته،بلکې مینې ته ،ګډې بشري ورورګلوۍ ته وربولي.اوریدونکي لمانځنې ته وربولي.ستاسو شعر،ستاسو دشعر

اواز،زما په وران شوي وطن کې،هغې سهارنۍ ورمې ته ورته دی چې سوځېدلي باغ کې لګي.یا هغه شمع چې ادېروکې سوځي.یاهم شاید ستاسو شعردنېکمرغۍ دشنو باغونوهغه راغوړېدونکې غوټۍ وي،چې ګل دښمنه تل ورته لور په لاس ولاړ دي.زه چې کله ستاسو شعرونه لولم،البته هغه شعرونه چې زما خوښېږي،زه کولی شم ووایم،ستاسو ښه شعرونه یو ژوند ته ورته دي.ستاسو شعرونه ازادۍ ته ورته دي.شاید هم کومې نغمې ته،کومې موسقۍ ته،کومې سپېدې ته .ستاسو شعرونه دغمونو په ډاګونوکې انسان دغم ځپو ته، نه پرېږدي.ستاسو شعرونه سره له هغه چې دعرفان تر بنې پورې لوستونکي سره نه ځي،(پرته له شاعرې اروا)نه،خو بیاېې هم ښه والی دادي چې له وچ مذهبي او ایدیالوژي شعارونه ،هغه شان چې ښایي مخ اړوي،غاړه غړوي،خو نه پوهېږم ولې دلذت څراغونه نه شي لګولي.تر اوسه پورې ستاسو شعر له قفس نه رڼا راخوشې کوي،خو قفس ماتولی نه شي.زه کله کله وینم چې ستاسوشعر در په دره ګرځي او.ښکلاوې،نه غلط شوم ښکلاوې او دیدنونه راټولوي،مګر نه پوهېږم هغه څه کوي؟

ګرانه شاعره !

ستاسو په شعرکې د رڼا کاروان بار دی او دسیاست دکاروان پرخلاف چې تل خالي باروي،ستا د رڼا نه د راپیدا شوې رڼا دهندارو کاروان،دروند ، پرتمین بار دی او ښه بار دی.خو زه داسې فکر کوم که ددنیا دکاروان دملي دود ودستور اوعنعنو ،دملت دهستۍ او روح په درانه او دروند بار ونه ګاڼل شي،هغه به دکارل مارکس په قول د(معنویت دروند غر) جوړ نه شي کړای.داسې غر چې په هغه کې دمعنویت هر ډول مرغلرې وموندل شي. دا به څګه شي؟

پوهېږې کاروان صاحب ! ما په هغو شعرونو کې چې تاسو ،داود جان ته لوستلي وو ،ډېرڅه ولیدل،ما هلته ډېرڅه واورېدل. ما ولیدل چې هلته لمر ښکلا ته غېږ پرانستې ده،خودګناه لذت،هغه ډوبېدوته نه راغواړي.ماتنکی لمر ولید چې ستا سو له شعره دسهار دپېغلې ناویتوب پسې ډولۍ جوړوي،.ستاسو په شعرکې زه هر څه وینم.خو هغه ورځ ته یې سترګه په لاره یم،چې ستا په شعر کې وګورم،چې دزاهد له ریا نه هغه پرده پورته وي،چې هرڅه په خرقه پټوي،چې زاهد له ځانه غچ واخلی،چې زاهد اوقاضي دواړه له عاصی نه تښتي او هغه ته له شرمه کتلی نه شي.زه هغې ورځې ته سترګې په لاره یم چې ستا سو په شعر کې دختیځ ګونګه مینه ژبه پرانیزی.پورته وګوری او پر تقوا تالان ګډکري او لکه دپریوتې ګل په حیا حیا کې،له ټول شرم سره سره دټولو

www.samsoor.com

ترمخې له ګله نیولې تر چناره پورې غېږ تاو کړي، چې په تقوا تالان او لذت خپور شي.

خو په هر حال ستاسو شعر د هجرت هغه خیال ته ورته دی چې مهاجر ځان بې خیاله د خپلې کوڅې ګرځنی کې ګوری، هغه ځان همزولو سره وینی.

زه چې هرکله ستاسو شعر لولم هغه زما دکلی ګرځني او تنګې کوڅې رایادوي.ستا شعر ماته هغه ورکې رایاد وي، چې بل ډول نه رایادېږي.ستا شعر زموږ دکلی د نریو شنو بهېدونکو اوبو ،د بیالو دغاړو دبېلني بوی خپروي.ستاسو شعر زموږ دکلی دلمریزې خوا ،د واورو لاندې، دلومړنیو پسرلنیو ګلونو ته ورته دی.هغه ته ډېر نېږدې دی.ستاسو شعر ماته زموږ دکلیو دسپېځلوالي هغه شېبې رایادوي چې هغه ،واک ته درسېدو وژنو او دوکو له هېڅ سره برابرې کړې.ستاسو په شعرکې ماته،زموږ دکلی، په ژېړو پاڼو پټې ورکې لارې رایادېږي.ستاسو په شعرکې ماته، دانساني مینې هغه نه بیانېدونکي خواوي راڅرګندېږي چې نورېې نه شي،انځورولی او که یې انځور هم کړي داسې رنګین به نه وي.خو یوه خبره باید هرومرو وکړم او هغه دا چې،هغه څه چې ما دلته ولیکل هغه ما ټول ستاسو په مجموعو کې نه دي لوستلي،ماتاسو نه، نه دي اوریدلي، یاخو کېدای شي ما په خوب کي لیدلي وي، یا ممکن هیېڅ داسې نه وي.مګر ما ځکه ولیکل چې ته یې دلیکلو او دشعر مینه والو ته دډالۍ کولو توان لرې.زه باورلرم چې ستاسو دشعر نه ارامه کېدونکې او سرکشه چینه دهغو دهستولو توان لري،خو یو څه ورته په کار دي، دځینو بوټانو له لمانځنې نه ځان ژغورل.

کاروان صاحب!

یوه شېبه دکلی شپه دریاده کړه .ستاسو په شعرکې ددې شپې دتیارو،نه تصویرېدونکې هیبت، څنګه موږ ته تصویروي؟

دشعر کاروانه!

دچا شاته ښکلي کتل دریادکړه،که زه شاعر وای مابه دانسان په سترګوکې دښکلا داظهار،دانسان په سترګوکې دښکلا دتصویر ،دانسان په کتوکې دکرکې نښې،دانسان په سترګوکې دبلنې،دانسان په سترګو کې دیوازیتوب او بالاخره دانسان په سترګوکې دمینې او دهغې دټولو رازونو بیان ،بیان کړی وای.

مګر زموږ دزمانې ستونزه،ستره ستونزه چې د انسان په روحي او معنوي ژوندکې، دهغه ددروني احساس او ستومانۍ سبب کېږي، هغه زموږ په دې زمانه کې نه یوازې سیاسي اقتصادي بحرانونه، بلکې ددې زمانې ورځ تر ورځ زیاتېدونکي معنوي

،کلتوري بحرانونه هم دي.

پوهېږې کاروان شاعره !

دا ټول ځکه چې نننی انسان په معنویت اتکا نه کوي، هغه د تخنیک او نوي تمدن په سترقدرت او دهغو په خلاقیت ایمان راوړی دی.دمثال په توګه، پر کمپیوتر.پر هغه کمپیوتر، چې ستاسو مخې ته ولاړ دی، نورنو انسان له قوي حافظې، دښکلي لیک دهنري کرښو له انځورونو او ان ژورې مطالعې دتل لپاره پردی کوي.په دې نوي تخنیکي زمانه کې بشري یون له معنوي شتوالي نه تخنیکي پرمختګ ته وراړوي او همدا علت دی چې په یوروپ کې خلک دادب او دشعرپلویان ،ترې ګرځي.

زه دتمدن دښمن نه یم، خو زموږ دخلکو ژوند باید نه په زور نه په ګواښ، نه دتخنیک او نه دعقیدې په کوډو له عنعنو، دودونو او دستورونو،نه و،نه ایستل شي.که امکان ولري زموږ خلک هم لکه دجاپان دخلکو په شان دمعنوي او عنعنوي ژوند سره مل دتخنیک پړاو ته ورسېږي.باید دود ،دستور، دنیکونوژوند او نغري ته درناوی وشي.باید دټولو هغو پانګو درناوی وشي چې دټول بشري ژوند نه موږ ته را پاتې دي.موږ ګورو چې په جاپان کې امپراتوري سلطنتي کورنۍ، دسپېڅلوالي او تقدس پړاو ته رسېدلې ده.داتقدس په دوی کې دانساني خواخوږۍ،لمانځنې او په هغوکې دیوې معنوي هڅې معبد جوړوي.داسې معبد چې دانسان په وړاندې دبې لارۍ او تېروتنې نه دراګرځېدو خنډونه جوړوي او دملت دټینګښت سبب کېږي.

تاسو باید په ټولو هغوځایونه کې چې تېرېږئ عاطفیز او سندریز ترنم خپور کړئ.ځان نه دغزلیزو اداګانو شېبې پرېږدئ.ستاسو شعر باید د ادا، خواخوږي اونګهت وږمه واوسي.تاسوباید په شعرکې دتربګنۍ په تېره بیا دخپل اولس او هم اندو سره له سیالۍ او تربګنۍ نه ځان وساتي.دغه راز باید ځان له ټولو ګوندي، مذهبي او محلي تربګنیو نه لاس په سر کړي.تاسې باید دانساني ښکلا امیلونه جوړ کړئ او ښه ځانګړتیا به لا دا وي چې هغو کسانو ته لا زیات درناوی ولرئ چې ستاسو سره سالم مخالفت لري، ځکه هغوی په تاسو کې دزیات تفکر تلوسه راوېښوي.هغوی په تاسو کې دخوځېدا هڅې رالمسوي.موږ باید د ټولنیزبحران ستونزه ، دستر فیلسوف ((نیچې)) دعقایدو له مخې، دانساني بحران دستونزې، اوارۍ ته ورواړوو.

که تاسو وکولی شئ په خپل تخلیق کې دډلو له بحران نه دبشر او انسان دروني بحران ته، ور واړوي، تاسو به دځان دنا امیدۍ، دخپل ملت دنا امیدۍ او کېدای شي

www.samsoor.com

دبشر دنا امیدۍ د بحران اوارۍ ته هرو مرو څه ګټه ورسوئ.

ددې خبرو حق ځان ته ځکه زه ورکوم چې په دې ډاډمن شوی یم چې،تاسو ته طبیعت اوخپل ژور احساس او استعداد ،هغه څه په ختګه کې درنغښتي دي،چې کولی شم ووایم چې زمونږ په هممهالو کې یې، زمونږ په نسل کې یې کمو کسانوته ورنغښتي دي. (البته دتخلیق ژور احساس) تاسو کېدای شي دخپلې سېمې لومړۍ څوک واوسی چې په هغه کې دژوند دانځورولو هغه قوت نغښتی دی چې نوریې حتی دتصور امکان هم نه لري.

ګرانه کاروان صاحب !

که شاعر په خپل شعرکې دیوه متفکر په توګه راڅرګند شي،لکه هغه شان چې غني خان غني یا باري جهاني را څرګند شوی دی.دا به دکمال نښه وي،ځکه دانساني خیالونو ددوه دوه تنو انځورګرانو په اثارو کې لوستونکي،ښه لوستونکي،دقیق لوستونکي کولای شي دخپل تصور اسطورې،خپلې یادونې یا غوښتنې او یا خیالونه ولټوي او پیدا یې کړي.

سره له هغه چې ځینې پوهان په دې باور دي چې داسطوري اغېزه زیاتره وخت تر اوسنیو عقایدو زیاته غوره او اغېزمنه وي او ژوند لا هیله مند او ابدي کوي.دانسان هستي پیاوړي کوي.دهغې عمر اوږدوي او هغه دورځ چارۍ له حالت نه راباسي.

او تاسو کاروان صاحب !

تاسو باید دخپلو سرګردانه خلکو او په ځان ظالم ملت دهغو اسطورو انځور ګر شئ،چې کله کله دوی په خپله هم هغه نه پېژني.تاسو باید دوی ته هغه څه را وسپړئ چې،په راسپړېدو سره اسطوره کېږي.تاسو دخپلو خلکو هغه نا،جوړشوي بت راجوړکړئ چې تراوسه لا راجوړ شوی نه دی.که شاعر وکولای شي دهغه ژور انساني احساس تصویر وباسي،چې دده دملت دژوند کومه شېبه انځوروي ښه به وی.داسې شېبه چې دټولو احساس لمسوي، داسې یوه شېبه چې کوم مئین یې کله کله په یو وار کتو او یا غلچک کې ویني او دده په انځورکې ابدي کېږي. یا دهغه درد او احساس انځورول ،چې کوم اغیار یې ژبه،یا مینه درنه اخلي.یا دهغه درد احساس، چې په خپل وطن کې په مورنۍ ژبې غږېدل ګناه او تعصب وبلل شي.

ګرانه کاروانه !

دا به یوه بې سارې چاره وي،چې شاعروکولاي شی داسې ژور دردونه،په کوم

شعر، په کوم بیت، په کومه جمله، په کوم ترکیب او یاکوم توری کې انځورکړي.او له نېکه مرغه داکار تاسو په بې ساري توګه کولاي شي.ما ستاسو دبې سارې ښېلګه په وار، وارسره لوستلی اولالولم یې:

ته دښکلا دغره پرسرولاړه،

لکه مغروره اوسرکشه ونه،
په ځانګو، ځانګوکې دې ناست دي دسندرومرغان.

ستادسندرومرغان،
که زمونږکلي ته په سېل راشي،
زمونږ دغرونودځنګلونوځېرې، غوځې اونښترشهیدان،
زمونږدکلي له چنارچناره،
دشهیدانوتابوتونه جوړدي،
زماپه لپه کې دې ځاله وکړي،
ستادسندرومرغان.
...خوکه د ونې ددووځانګوپه ځېر
زمالاسونه په تبرونوچاغوځ کړي نه وو !
وینې کاروان صاحب !

ستاسو دسندرو مرغان دیوه ملت، دیوه ګونګ کړل شوي ملت دسندرو مرغان دي.دهغه ملت مرغان، چې نه یوازې ملت ته بلکې دهغو مرغانو ته هم دسېل ځای پاتې نه دی.تاسې په خپل تخلیقي توان سره ددغه شېبو په انځورولو سره کېدای شي دخپل ملت د تکرارېدونکو تراژیدیو لوی انځورګرشئ.داهغه تراژیدي ده، چې دهغه پېژندنه، تصویر اودرک مونږته دلمسون اوهڅې ستر قوت رابښي.دغه هغه چاره ده چې په انسان کې داسې یو عظیم الشان توان رازېږوي چې هغه له لندپارې، ناپېژندنې، لندعمرو او ورځچارو عقایدو نه ژغوري.کله چې انسان وکولای شي له دغه شان انساني بحران نه ځان او یو څو تنه نور وژغوري ، هغه ته بیا دشخصیت خلاقیت ، معنویت ، ازادۍ او دملي ګټو مفاهیم ترهرڅه مخې ته کېږي.نوکله چې دتاسو په شان شاعرانو شعري تخلیقات لولو، ددغه شان لیکوالو سره پېژندنه

پیداکوو ،ځان داسې احساسوو ،چې ګواکې دازادۍ ،او معنوي خپلواکي، ترلاسه کوو او دوطن دهلبندونو هوا تنفس کوو.

ستا دغه شعر چې مایې دلته بېلګه راوړه زما له نظره دملت دروان تومنه ده.دملت دقوت او دملت دپیاوړتیا تومنه او بزغلی.که زموږ په اوسنۍ شاعرۍ کې یو څو تنه دغه راز دګوتو په شمار دسندرو مرغان پیدا شي ، زموږ دادب بڼه به دنوي بهیر اونوي روح خاونده شي.دادی له نېکه مرغه تاسو داډیوه بله کړه.مګر زه نه پوهېږم،په داسې حال کې چې زموږ په هېواد کې ټول دپرمختګ لېوال دي،خو دپرمختګ پلویانو ،یوه هم دملت دمعنوي روزنې،رواني پالنې او په وګړو کې دښکلا یز ذوق دپیاوړتیا هڅه نه ده کړې.او یاهم کېداي شي دمسوولیت خاوندان دفرهنګ تر دغې کچې پورې نه وو ،رسېدلي.دوي خپله مادي شوي وو.دوی له ځانه پردي شوي وو.اصلا دوی خپل ،نه وو.دوی په خپل ځان کې له ځانه پردي شوي وو او تر اوسه لا پردي دي.دغه راز له دغه ننني پیدا شوي بحران غیرمشروع پیداشوي زوی،دغه ننۍ واکمنه هیواد دښمنه ډله(۱۹۹۵کال)چې په وچ ژبني تعصب،تش په نوم دین(ټول اعمال یې ددین ضد دي)خو اصلا په جاسوسي ولاړه ده او داسلام او مذهب تر پردې لاندې دنورو دواکمنۍ له پاره کار کوي هم ددغه پردیتوب لړۍ اوږده وي. دوی دمذهب او عقیدې ترسخت رواني فشار لاندې،ټول ملت ولجه کړی دی او دشلمې پېړۍ دټاکل شویو بشري حقوقو پرخلاف ټول خپل تعصب او دځانګړوعقدو منلو ته اړکوي.دوی غواړي ټول ملت دځان په رنګ کړي.البته دغه ځانګړتیا په تېرو شلو کالونو کې په پردي مارکسیزم سمبال یې ډلې او ننۍ په زور زیاتۍ سمبالې تش په نوم اسلامي ډلې له ځانه څرګنده کړې ده. دادواړه ډلې په زور کلي جوړوي.دواړه ملي ، عنعنې او دود دستور ته درناوی نه کوي.

زموږ دهېواد بدمرغي په دې کې ده،چې نه یوازې دنړیوالو ګواښمنو وسلو پولیګون دی بلکې دوسلې او قدرت دخاوندانود ناوړه او موږته هرډول پردیو عقاید ومرکز هم ګرځېدلی دی.زموږ په هېواد کې نه یوازې دمارکسیزم پوځي او فسخ شوي ډول،ددې وطن دیوه نسل په پاک او سپېڅلي احساس لوبې وکړې،بلکې کلونه کلونه کېږي چې دسپېڅلیو عقایدو تر پردې لاندې دبشر تر ټولو ستر جنایتونه په دې خلکو ترسره شول او ترسره کېږي(۱۹۹۵).

کاروان صاحب ښښنه غواړم اوس به بېرته راشو ستاسو شعرته.دکاروان شعرته،ستاسو په شعرکې ملالو سترګو ته ! هغو ملالو سترګوته چې ته یې تر بل هر چا

لطیف بهاند

ښې پېژني ،ته هغه وينې. هغه به زما ددې څو ګډو ،وډو لپاره،دناښکلا لپاره ښکلا يزپای يا په بله وينا حسن مقطع شي:

ستا کوچانۍ او ستا ملالې سترګې،
زما دروح دلالهاند لاروي،
دښايستوکو ،غم انګېزو ،خاطرو دمه ځای،
په کې روان دی دزرينو انځورونو کاروان،
په دې کاروان کې ماښامونه بار دي، ستوري بار دي،
په کې رنګونه دګلونو بار دي.
په کې کعبه ده،ميکده ده،خانقا بارده.
مهاجر ژوندون،مسکو ،۱۳۷۵کال، لومړۍ ګڼه.

چېرته د سندرو کاروان واړوم

زه چې کله بې هنداروا وبې تصويره کېږم.زه چې کله غواړم دردمې په لفظونو کې ونغاړم.زه چې کله غواړم چېرته يا چاته ځان بيان کړم. زه چې کوم وخت دبارانو نوله بهير نه ورک کېږم اوزړه نه دللمي دګلونوورور جوړوم ،نو دکاروان دغزلو تيريدونکي اونه سترېدونکي کاروان ته غوږ غوږېشم.زه چې کله کوم خم ته تکيه اويارته مخامخ شم،نو پوهيږم دچا ښښتني ارواح په ما راګرځي اودلرو لرو کليوتپې مې په پستني يکه زارتر غوزو کيزي.زه چې کله اوس،اوس په تصور کي دښښتني ستومانه زړه له تل نه راجګ شوي فريادونه اورم،نو خيال کې په رښتيا سره زموږددنګو غرودځيريودنګې ونې تيريږي.نو په دې ګونګ ماحول کې يوازې دکاروان خبرې کوونکي او افسانه بيانوونکي چنار ته غوږ شم.هغه چنار چې روح يې دلوی ګړنګ په شان دنغمو له ازانګونه ډک دی.نه پوهيږم چې دنغمو له ازانګو نه ډک دی او که يا کوم غيبي سندرمار په کې غږيږي؟خو دا غيبي سندرمار په کوکو نارې وهي چې:

راشه درحمت بارانه ښار اخيستی اوردی
ژوند لکه دکلي دچنار اخيستی اوردی
راشئ زما اوښکې ورله يوسئ بلبلانو
سوځې درنه ښکلي لاله زار اخيستی اوردی

لطيف بهاند

نه يې د چالاس لکه امېل له غاړې تاوشو
غاړه کې يې خپل د غاړې هار اخيستی اوردی
وچې شونډې گرځئ بدبختانو ميخوارانو
اوښکې دانگور وسوې انار اخيستی اوردی
لرې شه لمنه به دې وسوځي طبيبه
پرې يې ږده چې څه کيږي پرها اخيستی اوردی
ماوې ګلابي جامونه راکړه راته وې يې
وار وکړه تلوار مه کړه ستا وار اخيستی اوردی
سوې د کاروان سندرې چا په زمزمه کړې
گوتې د مطرب وسوې شاتار اخيستی اوردی
هو کې اوردی خو په دې نه پوهيږې چې دا اور په خپله هغه چا بل کړی دی چې ځان درحمت باران گڼي.هغه حتی په دې هم نه پوهيږي چې همدې باران حتی ژوند دکلي دهماغه يوازني چنار په شان اور وراچولی دی.نه يوازې دکلي چنار،دکلي لاله زار،دمين دغاړي هار،دکلي دانگور انارهم اور اخيستی دی.
زموږ شاعر،هغه شاعر دی چې سندرې وينځې او غزل يې غلامان دي.هغه شاعرچې خوب تښتيدلو ته دغزلو اوقصيدو کاروانونه رسوي.دفطرت مور دنغموغوټې ورته ساتي.داشاعرسره له هغه چې په مينه کې تر بل هر مين نه ډوب دی،مگرستمگر ماحول دی دې ته اړ باسي چې خپل نازک غزل ته داسې تشبيه پيدا کړي:
(دښو اوشونډو ياد هم رانه هير دی
—جوړ غزل مې له خنجر او له پرهر دی).
دا هغه شاعر دی چې شهيدې پيغلې يې په ماتو کودريو کې له گودرنه داوبو پرځای وينې وړي.دا هغه شاعر دی چې دکلي ماشومتوب يې شهيد شوی دی.نوله دې کبله دی چې دتفکر او احساس دپراخ اسمان په لمنه کې ددغې راخوټيدونکې چينې او غيبي سندرمار په باب به خبري،څيړنې او څه ليکل به څه اسانه کار نه وي.کلونه،کلونه کيږي چې ما دشعر په باب خپلې زده کړې اوڅيړنې پيل کړې دي .خو داسې يو تصوير ،داسې يو انځواوداسې يو تعريف چې زما تنده پرې ماته شي اوخوند راکړي نه ليکی شم اونه ويلی شم.ډير وخت مې هغه په سندريزو توروکې داحساس، عاطفي اوتفکرنه

تکراریدونکې جره غوټه ده.داغوټه چې څومره جره وي په هماغه اندازه خوږه اوزړه راښکونکې وي،وګورئ چې کاروان دپاره شعر څه شی دی اوڅنګه جوړیږي:(چې سندرې مې راشنې شي له خبرو-په سپیروشونډومې تانده خولګۍ کیږده)نوشعرکې دښکلوبیتونو،ترکیبونو،کلمو،تشبیهاتو،استعارو،ردیفونو،قافیو ،اهنګ او وزن نه جوړه شوې فرشته وګڼو،نوهغه انداز چې زموږ دزړه په تل کې یاغي اوسرکش پښتني ناارام روح کامران شاعر پرې راموي په دې قواعدو نه جوړیږي بلکې دکاروان دا جوړونه ډیره ساده او پښتني ساه ده:

(شاعران یو در\ڼو اوښکو پر پاڼو-دزړه وینې کړو سندرې بیایې وایو).

که شعر دخیال له میکدې نه دهستي ښبنونکو میو،څاڅکي،څاڅکي راڅڅول راڅڅول دي،هغه دهغه چا لپاره چې دیار او زمان غم پرې غلطوي.نو دکاروان شعردغزل، توري هم ددې میو نه کم نه دي:(کاسي دغزلتورویې دخیال له میو ډکې-کاروانه نن دې طبعه له خماره ښوییدلې).شاعر باید څومره لاره وهلې وي.شاعر باید دمعنویت کوم درشل ته ورسیږي.باید دتفکر کوم او دروح دبغاوت کومې درجې ته ورسیږي چې شعریې دومره سندریزشي.چې شعریې دومره حماسي لیریک اوحماسي رومانتیک شي:

چېرته یې هنداري بې تصویره یم-راشه چې بې خوبه بې تعبیره یم
راشه چې تنها کې پښې دې ښکل کړمه-ورکه سبا ستړې له شوګیره یم
دردیم په لفظونوکې مې ونغاړه-لږخومې بیان کړه بې تفسیره یم
شمس مې شه،صیقل مې کړه،شاعر مې کړه-مست مې کړه،محبوب مې شه،بې پیره یم
زړه مې وروردللمې دګلونودی-ورک دبارانونوله بهیره یم
خدایه که پښتو راسره ووایي-جاردې له منکر او له نکیره یم
چېرته دسندرو کاروان واړوم-زه راغلی نن له بم اوزیره یم

کله چې دغه راز شعرونه لولم په دې تصورکې کیږم چې شعربه دبربنډونازولو اندیښنوپه وریښموکې دمعنویت مروړل وي.هغه هم په څه نزاکت او څه ادا.نودلته ده چې بیرته دشعر داساسي اجزاوو په فکر کې کیږم او سمدلاسه ماته:احساس،عاطفه،سندریز ریتم،کلمات اوتفکر رایادیږي. خوهغه څه چې دکاروان

په شعر کې راځي ،دغه ټول بریدونه لکه دزمان نه ایلیدونکي بادونه پرې کوي.کله وړاندې،کله څنګ ته ،کله شاته درومي.په هر لوري چې درومي زما دژبې شعر پرې رنګینیږي.نو له دې کبله دي چې دکاروان شعر ته نه یوازې ښکلا پیژندونکي،بلکې شاهانو نه وروسته ،دغرونو تور دیوان ،دده دشعر ښکلا ته سلامي کیږي:

تور دیوان یې سلامي کړل،دښکلا ووښا پیروته

غزلتوري دکاروان دي،که غمي دسلیمان دي

رښتیني شعرتل په خپل شعر کې خپله راڅګندیږي.دهغه په هر تخلیق کې دی دخپل ټول معنوي پیټي سره روان وي.په تیر هغه شاعران چې شاعري دهغو له پاره په یوه مینه بدلیږي.شعر دکاروان،هستي اوداندیښنو زړي جوړوي.دی کیدای شي په پښتو ژبه کې لومړنی شاعر واوسي چې دومره زیات دشعر ،شاعری،شاعر،غزل،غزلتوري،غزلپاڼه،غزلیز،سندرې،سندیریز،سندرماراو ن غمې کلمې،په بیلابیل هنري انداز سره چې دده دشاعرانه احساس څرګندونه کوي،په شاعرانه سندریز ډول استعمال کړې دي.دمثال په توګه که دده دشعر موضوعات دچنار خبرې کوي په کتاب کې راوسپړو نومړې په دې کتاب کې دشعر ،شاعری، اوغزل،غزلیز،غزلتوري،غزلپاڼه ،سندرې،سندریز،سندرماراو نغمې کلمې چې په یوډول نه یوډول دده دتخلیقي شاعرانه احساس بیان دی له څلورسوونه زیات ځله استعمال کړې دي چې له څلور سوه نه زیات رنګین او نه تکراریدونکي تصویرونه یې ترې جوړ کړي دي چې دشعر اوغزل په باب دده دپوره نظر څرګندونه کوي.کله چې سړی دزړه په سترګو اوشاعرانه مینې سره دده شعرونولولي دې نتیجې ته رسیږي چې دی په خپل شعر کې حتی یوه کلمه هم په تصادفي ډول نه انتخابوي او هره کلمه دزړه په درد مرولي او دیوه ستر فنکار په توګه یې دکوم محبوب غاړې ته امېل کوي.دی مخکې له هغه چې شعر لیکي دخپلې شاعری له پاره په خپل هنري توان سره مناسبه ژبه جوړوي.دی په ډیر تدبیر سره غواړي لومړی جوته شوې ژبه سپیڅلې اولمانځې کړي او بیا خپل غزل ترې جوړ کړي:

ستا افغان ښایست به دټپو په ژبه ستایم
جوړه پلازمینه مې دزړه پر کندهار کړه
خلکو په ښکنځلو باندې ټول توري جوته کړل
لږخوبې کاروانه په غزل کې سندرمار کړه

لطیف بهاند

www.samsoor.com

زه نه پوهېږم چې د سندرې کلمه له کومه وخته په پښتو ژبه کې دانساني روح دانځور انځورونه باسي خود ومره پوهېږم چې تر کاروان نه مخکې چا زما په ژبه کې د سندرې کلمه دومره نازولې او سندریزه کړې نه وه. د کاروان روح د پښتني ماحول دوهم سندریز طبیعت دی. دی د کلمو او تورو سندریز اواز، هغه اواز چې د کلمو په زړه او روح کې تیرېږي په نه بیانیدونکي ډول سره اوري. دی د غه اواز د خپل روان دنه ارامه کیدونکي اواز له اوازه سره هم اوازه کوي. هغه د پښتو ژبې سندریز توان داسې احساسوي چې کولای شو ووایو چې تر ده مخکې به کم چا احساس کړي وي. دی د خپلې ژبې په ټوله پانگه، دهغې په سندریز، انځوریزاوپیچلي ښکلایز قدرت ډیرښه پوهیږي. خو د کاروان قدرت په دې کې دی چې د غه توان او قدرت په ډیر ساده ډول د پیچلتیا نه پرته په بې ساري هنري ډول بیانوي. دی چوپو کلماتو ته روح بښي. دی چوپو او خاموشو کلموته ښکلایزه داسې سابښي، په داسې ساده ډول له هغه نه نه تکراریدونکي انځورونه جوړوي چې تر هغه نه، نوره سادگي امکان نه لري:

چوپو کلموته چې موسکی شانې په مینه شوې
وې گونگې بلبلې سندرمارې دې ترې جوړې کړې
او په دې ډول توري نه یوازې په غږیدا بلکې په نڅا راځي.

زه د کاروان د ژوند او د هغه د شعر د لومړیو تجربو او هغه ماحول سره چې ده په کې هنري بیان پیل کړی پوره معلومات نه لرم. زه د هغه انگار په باب معلومات نه لرم چې ده دخپل شعردنغري اور پرې بل کړی دی، خو هغه څه چې اوس لولم. هر شعر، هرغزل، هراواز اوهره قصیده ما لوستلو او زما قلم لیکلوته هڅوي. کیدای شي په رښتیا په دې غرونوکې د پېړو، پیړو نه کوم ویده کړل شوی سندرمارده سره یاري کوي. کیدای شي په رښتیا د ده د روح گرنگ له نا بیان شویو سندرو اونغمونه ډک وي اوغیبي سندرمارپه کرار کرارهغه ورته د شعر په توگه بیانوي:

روح مې لوی گرنگ دی، د نغمو له ازانگو نه ډک
ښایي کوم غیبي لوی سندرمار ته مخامخ یمه

مگر دی دیوه مومن او رښتیني معتقد په توگه بیرته خپل خالق ته ورگرځي، خو په دې گرځیداکې خپل پښتني ماحول نه هیروي:

خدای مې ناست په زړه کې دی، باران پرگلو ځي راځي
ټول ټپه ټپه یم، یکه زار ته مخامخ یمه

لطیف بهاند

www.samsoor.com

خو په همدې غزل کې دی خپل ټول قدرت ته حیرانیږي او دا حیراني تر دې رسیږي چې حتی نه پوهیږي چې دده سندربول او دده د شعر سندریز توان له څه دی:

وو ایه کاروانه موکل د کوم یو راګ یمه ؟
تار مې له رباب سره، ستار ته مخامخ یمه

که دا خبره ومنو چې هرشعر د هغه د ویونکي شاعر د شخصیت تجلا دی.هر شاعر په خپل شعر کې خپله هستي تجربه کوي.البته زموږ اکثره شاعران هغه د الهي له عظمت نه پیل کوي.بیا ځان ته راځي.هغه نه وروسته ماحول ،انسان ،بیا دهستۍ بې پایه تجربې ته ورتیریږي.هغه په شوق، تلوسې، فصاحت سره په خپله دیوي رڼې چینې په شان راخوټیږي:

چې سنــــــــدرې مې راشنې شي له خبرو
پرسپیرو شونډو مې تانده خولګۍ کیږده

او د ګودر او بو به
راته چمبه وهله، پېغلې شبې

غزل

بد رنګه زمـانه شـوه ښـکاري لال پـه غشـوولي
دوروځو په پیو ند کې شینکی خال په غشـو ولي
رباب یې پـه زړه وویشت د ښکلا سرود شهید شو
له درده راوتـلی سـراو ټـال پـــه غشـو ولي
شیشه په غشو ولي وژني روح د ښـا پـیـریـو
د یوان راپار یدلـي دي جـمـال پـه غشـوولي
ما ښام یـې دنـکـر یــزو په سروو ینو لمبولی
سبابه اختــر وژنـي نـن هـــلال په غشـوولی
څوک نه شي یادولای د یار نوم پـه تــرنـم کــې
دا دور دبتـــانـودی بـــلال پـــه غشـــولـــي
دا ټول غشـــي مـــی بیر ته پردې یو ،زړګي لګیږي
سهېل په غشـــولـــي کـــه شـمال په غشوولي

لطیف بهاند

www.samsoor.com

تيارو شپو د سبا پر کاروان بيا کـړی يـرغــل دی
له ستړيــو لارويــو نــه مشـــال په غشـــو ولي

کاروانه دخبرو له بيابانه کوچ په کار دی
رادرومه چې د مستو سندرمارو منځ کې کېنو

په پښتو شعر کې د طبيعت انځور،د طبيعت سره دشاعر اړيکي ددغو انځورونو پښتني تصويرونه،ما په خپله بله ځېړنه کې چې د سليمان لايق ،د چونغر په ترانو مې کړې وه خپاره کړي دي،نو ځکه دلته

ځي

وطن کې مې دغم نغارې چا وډنــــــــــګولې
کاروان خو پر ځای پرېږده کوچېدلي چنارونه

د پيرمحمد کاروان شعرونه

د پښتو تکړه سندرغاړې قمرګلې ته!

ګلونو ! په جرګه ورشئ بلبله مروره
اوازيې اوښکې-اوښکې قمرګله مروره

دا داسې يو اوازته وا جادو نه راوتلی
د غرونو د قُمرې له کوکوکو نه راوتلی
له زړه نه که د شاتو له کندو نه راوتلی
دا چا رانجه ورکړې، چې غزله مروره
اوازيې اوښکې اوښکې قمرګله مروره

لطيف بهاند

www.samsoor.com

اواز د قمرګلې په اوبو کې ګلابونه
ګډېږي په نرګسو په شبو کې ګلابونه
شيخانو ته موسکي شي په تسبو کې ګلابونه
له خپل جنتي غېږ نه نو بيا څله مروره
اواز يې اوښکې- اوښکې قمرګله مروره
نيلی د نغمو زين راوله، راشه په رکاب کې
کړه جوړه هنګامه په سرينده او په رباب کې
ورګډه په څپو شه د سندرو په درياب کې
موسکۍ شه، که څه هم يې په زر ځله مروره
اواز يې اوښکې اوښکې قمرګله مروره
.ل کال، خيرخانه مېنه17_12_1382

پښتو پښتو
ډکه د جمال او د جلال غرنۍ ژبه ده
وايې وره پښتو د مستانه موسيقۍ ژبه ده
ډول سره چې غبرګه شي ګډا ګډا ګډاشي نو
چوپو ګړنګونو کې يو شور شي او غوغا شي نو
والوزي يو سېل شي د مرغيو په هوا شي نو
څڼې د نښترو ورته ګډې په شغا شي نو
درد لري د مينې د شپونکې د شپېلۍ ژبه ده
خرپ د سپينې تورې چې په برم او په پرتم کې شي
حسن په درخو کې شي سرشاره په ادم کې شي
ناڅاپه نغمه شي د رباب په زيروبم کې شي
چيغه شي ټپه په خوبولي شومه دم کې شي
ستوري ورته غوږ دي د اسمان د سپوږمۍ ژبه ده
مسته په څپو څپو او مسته له سېلابه ده
ښکاري راوتلې د سندرو له دريابه ده
ته وا بلبلانو را ايستلې له کتابه ده

www.samsoor.com

واه په تغزل کې ښايستو کې تر ګلابه ده
جوړه ترې لنډۍ شي د درنې ملالۍ ژبه ده
سر باندې يې لمر او سپوږمۍ کېښې دغره څوکه شي
کله هم د غرونو د باغي زرکانو کوکه شي
ګوري چې سپېره غليم تېره د تورې څوکه شي
زلفې د معشوق انځوروي د قلم نوکه شي
جار د شرنګېدلې دريابې شاعرۍ ژبه ده
هر څو که د غرونو د اوبو غوندې بې رنګه ده
پښې يې پر اغزو ابښې دي سرې وينې ګلرنګه ده
پاس د ګل منار ته ورختلې دنګه دنګه ده
ډېره خوږاروا ده ته وا پېغله غنمرنګه ده
جار يې شم کاروانه د خوږې ښاپېرۍ ژبه ده
کابل خيرخانه مېنه 28-4-2005

ښکليه ځاروان مې شه کاروان به دې شم

له ځانه سترې يمه ځان به دې شم
سپينه کوتره شه پرواز را وکړه
غيږ راکوه شينکی اسمان به دې شم
لوله مې تل په ترنم ،ترنم
غزل، غزل يمه ديوان به دې شم
يو تږی ګل شه انتظار مې وکړه
زه راوريږمه باران به دې شمه
رخش دا روا مې درته زين ولاړ دی
راشه رستم مې شه داستان به دې شم
ښکاري خونه يم هوسۍ څله تښتې؟
چېرته به درومې بيابان به دې شم

لطيف بهاند

www.samsoor.com

راشه جنت مې شه جنت به دې شم
راشه ایمان مې شه ایمان به دې شم
راشه مېلمه مې شه مېلمه به دې شم
راشه مېزبان مې شه مېزبان به دې شم
د زړه له غوټو مې غمې جوړه وه
راشه د سرو غمیو کان به دې شم

غزل

شاعران یو په نغمو یادوو خدای
ښکلي ګورو ، په لېمو یادوو خدای
خدای بلد کړو د توبو په ماتولو
غړپ کوو له پېمانو یادوو خدای
شیخ د کاڼو په تسپو یادوي خدای
موږ د اوښکو په تسپو یادوو خدای
د ژوندون په ګوتو برګی تسپې وایو
هم په ورځو هم په شپو یادوو خدای
یم هیرجن چې هیر مې نه شي راته خانده
ستا له شونډو اننګو یادوو خدای
ایا تونه دې په سترګو کې موسکې دي
ستا له سترګو پښتنو یادوو خدای
موږ کاروان د لېونو ازادي غواړو
په کړي د زولنو یادوو خدای

لطیف بهاند

غزل

په زړه مـــې ولـــې راوربړې څه باران خـو نه يې
هسې مې درد راوېښوې ګرانه درمــــان خو نه يې
د مـــخ په پاڼه بـــه دې څـــه خوږه غزله ليک وي
سپينه کـتابه يـــادوم دې دومره ګـــران خو نه يې
د خيال هُد هُد دې راته ډېر ډېر پيغامـــونه راوړي
دا مـــې خطا وه چـــې ويل مـــې سليمان خو نه يې
مـــا به بې وخـــته لېونی کـــړې په اغـــزو به ګرځم
غېږ به رانه کـــړې ښکليه باغـــه بيابان خو نه يې
د ژوند د وچ ساحل په مخ مې لمدې شونډې نه ږدې
شنه سمندره زه دې څـــه کـړمه توپان خو نه يـــې
د نور په غشو مـــې له هسک نه په لېمو کې ولـــې
نه راځـــې ستوری د اسمان شوې مهربان خو نه يې
ښکليه ســـالار مې که د عشق د منزلونو نه کړې
بيا راته وايه چې درواغ وايې کـــاروان خـو نه يې

موري

موري موري ترې يم په لپه کې اوبه راکه
زړه دې رانه وړی دی بې زړه يمه لږ زړه راکه
بيا درته ماشوم شومه نکريزې مې په لاس کېږده
خوله زما ترخه ده هله يو موټی خواږه راکه
ما د ژوند په لوبه کې ګرېوان تر لمن وشلاوه
تار په ستن کې واچوه تنې د ګرېوانه راکه
غره ته يم راغلی چې د غم په لوی زړه وژاړم
ډنډ مې د زړه ډب دی د رڼو اوښکو وياله راکه
سرته مې زنګون کېږده ويښتو کې مې وهه ګوتې
خوب نه راځي، خوب راوله، خوب کې الوته راکه

لطيف بهاند

www.samsoor.com

اخوا چنار، په برم ولاړ یو شین چنار، یو ښکلی چنار، چنار لاندې، چنار ډډې

ښکلیه سالار که مې د عشق د منزلونو نه کړلې

بیا راته وایه چې دروا غ وایې کاروان خو نه یې

که ووایو چې شعر د انسانی روان تجلی او نا رسېدلو دارمانونو په وړاندې تخیلی غبرګون دا به هومره له رښتیا نه لرې خبره نه وي.

شهید غزل،نازک غزل،دشونډو شعر،د درد غزل،دغزل غوټۍ،دغزل لاسونه،خوږې غزلې،دغزلونو سمندر،د غزلو زرینه ژبه،په هنداره کې ناسته غزلبوله،بې غزلو زمانه،دخامو غزلونو کاروان،

د کاروان ((چنار خبرې کوي)) د سولې جایزه وګټله

حنان حبیبزی

((چنار خبرې کوي)). د افغانستان د وتلي شاعر پیرمحمد کاروان هغه شهکار دی چې د سولې جایزه یې وګټله.

دغه جایزه د غبرګولي د میاشتې پر دیرشمه نېټه (د جون۲۱) چې د سولې په نوم نومول شوې وه د افغانستان د مدني ټولنې له خوا ښاغلي کاروان ته ورکړل شوه.

د کاروان چنار خبرې کوي شعري غونډ د یوسل او دوه څلویښت اثارو له منځه دغه جایزه په کابل کې خپله کړه.

دغه جایزه ښاغلي کاروان ته د لسګونو افغان شاعرانو او لیکوالانو په وړاندې د یوې غونډې په ترڅ کې ورکړل شوه.

د پښتو ادبیاتو په برخه کې وتلي لیکوال عبدالله بختاني هم د خپل اثر ((سوله او اسلام د اسلام په رڼا کې)) ورته جایزه واخیسته.

لطیف بهاند

خو دا لومړی ځل نه دی چې د پیر محمد کاروان اثار جایزه ګټي بلکې له دې وړاندې هم په جرمني کې میشت د افغانستان د کولتوري ودې ټولنې د ښاغلي کاروان ((د ښاپیرۍ ورغوي)) ته چې دده څلورم اثر دی د سرو زرو مډال ورکړ.

ښاغلي کاروان ددغې جایزې له ترلاسه کولو څخه وروسته د بي بي سي پښتو ویبپاڼې ته وویل چې ده ته یې اثار د معشوقې حیثیت لري او دومره پرې ګران دي لکه پر یوربښتني عاشق چې معشوقه ګرانه وي. دی وایي په خپلو اثارو یې زړه ته تسلي ورکوي.

د کاروان اثار د ((ښاپیرۍ ورغوي ، له ماښامه تر ماښامه او چنار خبرې کوي)) شعري ټولګې، ((غره ته روان سړی او له نرګسه تر نرګسه)) د لنډو کیسو ټولګې دي چې له چاپه راوتلي دي او د لوستونکو تر منځ یې ډیر شهرت پیدا کړی دی.

د ښاغلي کاروان ځینې اثار دوه ځلې هم چاپ شوي دي.

د کاروان اثار و په اړه خبرې کو نو ارمرو مو پام له انسانیت سره د مینې کیسو ته اوړي. د مینې هغه کیسې چې له ربښتنولۍ څخه ډکې دي.

هغه ریالیستکې هنري کیسې چې کله د شعر په جامه پسولل شوي او کله د لنډو کیسو په بڼه.

دا هر څه د هغې سپیځلې مینې راز دی چې لیکوال په کې د خپلې مینې د موندلو هڅه کوي.

بیلتون چې کله د انسان زړه وځپي ، له ژونده یې تر مرګه پورې دردوي. دا د انساني سفر دبهیر یوه بیلګه دی.

د کاروان کیسې او شعرونه ددغسې انځورنو ښې بیلګې دي چې ډیرې تجربې یې ښایي خپله لیکوال هم په شخصي ژوند کې زغملې وي.

لطيف بهاند

www.samsoor.com

ځکه عاطفي لیکوالان هغه پیښې د هنر په جامه پسولي او له نورو سره یې شریکوي چې ده پخپل شخصي ژوند کې لږ تر لږه احساس کړې وې.

کیدی شي همدا لامل وي چې د کاروان اثار لکه د هنر ښاپیری، د نورو هنري هغو تر منځ ډیر ځلیدلي دي او پر هر لوستونکي ځانګړی اغیز شیندي

لطیف بهاند

www.samsoor.com